

KYMI-YHTYMÄ

HENKILÖKUNNAN
JULKAISU

SISÄLTÖ:

Vapaaherra Rolf Carpelan 90-vuotias	1
Lappakosken perkaus käynnissä	2
Mestari Hugo Nikula: Mustanojanmäen eli "Anttipohvinmäen" omakotialue 1890- luvulla	7
Yhtiömme 25-vuotisansiomerkin jako	13
Pikkujoulujuhliä eläkeläisille	15
Kaksi kultamitalimiestä	17
40 vuotta palvelleita	18
Merkkipäiviä	18
Urheiluyhdysmiesten opintopäivät	21
Uusi hiihtomaja	22

METSÄOSASTO:

Ansiomerkin saaneita	22
Merkkipäiviä	22

VERLAN TEHDAS:

Uusi voimalaitos rakenteilla Verlaan	23
--	----

JUANTEHDAS:

Merkkipäiviä	28
Ansiomerkkien jako	28
Insinööri Tryggve Christiansen †	29
Vanhusten joulujuhla	29

HALLAN TEHTAAT:

Paloturvallisuutta tehostamaan	30
--	----

Merkkipäiviä	32
Yhteiset myyjäiset	32

HÖGFORSIN TEHDAS:

Vuorineuvos Gustaf Arppe 70-vuotias	33
Merkkipäiviä	34
Högforsin joulua	35
Konepajakoulun lukuvuoden päättäjäiset	36
Ansiomerkkejä	37
Högforsin Tehtaan palokunta 25-vuotias	38
Isännöitsijä Uno Malmberg 50-vuotias	40
Toimituksen tuolilta	40

KANSIKUVA:

Lappakosken talvesten kuohujen äärellä pureutuvat porat rantakallioon. Takakan-
nen sisäsivulla: Kymi Lappakosken ala-
juoksulla aurinkoisena tammikuun päivänä.
Molemmat kuvat liittyvät kirjoitukseen
"Lappakosken perkaus käynnissä" s. 2.

TOIMITUS:

Vastaava toimittaja: Veikko Talvi.
Toimitussihteeri: A. Ylikangas.
Kirjapaino: Kouvola Kirja- ja Kivipaino.

VAPAAHERRA ROLF CARPELAN 90-VUOTIAS

Kymin Oy:n ansioitunut tilintarkastaja, vapaaherra Rolf Maximilian Carpelan, joka on hoitanut tätä yhtiön hänelle uskomaa luottamustehtävää yli puolen vuosisadan ajan, saavuttaa kunnioitettavan 90 vuoden iän ensi maaliskuun 11 päivänä.

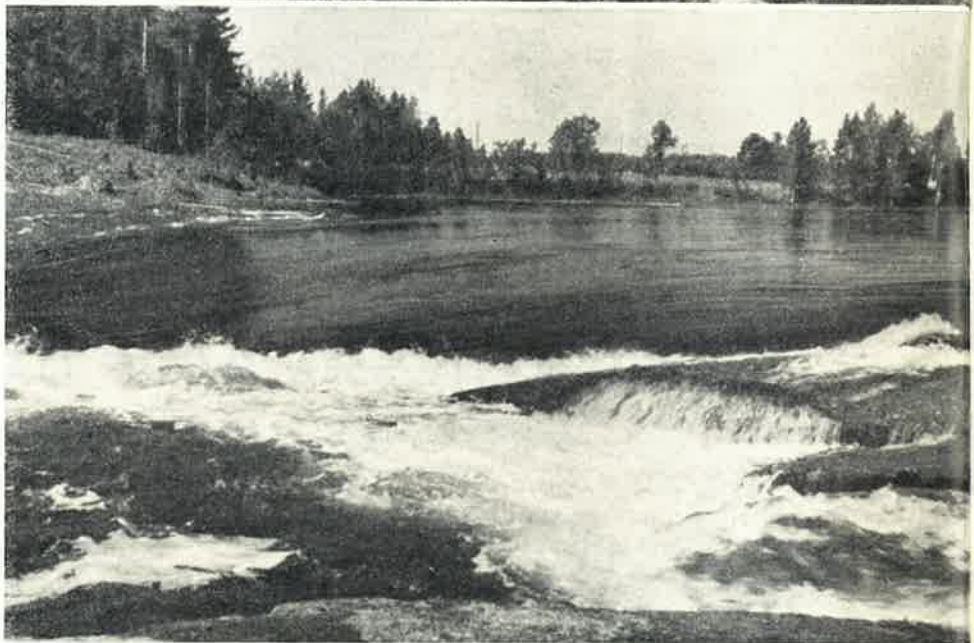
Vapaaherra Carpelan on syntynyt Uskelassa. Hän antautui sotilasuralle ja valmistuttuaan upseeriksi Haminan Kadettikoulusta v. 1886 palveli Suomen Tarkk'ampujapataljoonassa Turussa vuoteen 1900, jolloin pataljoona, samoin kuin Suomen silloinen armeija, lakkautettiin. Hän kieltäytyi lähtemästä Venäjälle jatkamaan upseerinuraansa ja siirtyi talouselämän palvelukseen toimien mm. Turun Laivaveistämön ja Antskogin Verkatehtaan toimitusjohtajana, Vakuutusyhtiö Sammon johtokunnan jäsenenä sekä puheenjohtajana ja monissa muissa luottamustoimissa. Hän kuului aikanaan myös Turun kaupunginvaltuustoon.

Kymin Oy:n toimintaan vapaaherra Carpelan perehtyi jo kauppaneuvos Ernst Dahlströmin aikana yhtiön tilintarkastajana. Hän joutui läheltä kokemaan myös Kymin, Kuusankosken ja Voikan tehtaiden yhdistymisen yhdeksi suuryhtiöksi, jonka tilintarkastajaksi hänet niin ikään valittiin ja jota luottamustointa hän on vuosikymmenestä toiseen suurella perehtyneisyydellä ja asiantuntemuksella hoitanut. Yli puoli vuosisataa kestänyt tilintarkastajan toiminnan yhtiön piirissä on harvinaislaatuinen saavutus ja osoitus hänen nauttimastaan luottamuksesta. Pari vuotta sitten hänelle ojennettiin tunnustuksen osoituksena yhtiön kultainen ansiomerkki.

Vapaaherra Carpelan on ikäisekseen harvinaisen hyvissä sekä ruumiin että sielun voimissa.

Pyydämme kunnioittavimmin yhtyä onnentoivotuksiin.

*Lappakoski vapaudentilassaan
kuvattuna Kymijoen itäran-
nalta. Yläkuvassa kosken
kuohuja ja alakuvassa kosken
nielumainen kynnyks.*

Lappakosken perkaus käynnissä

Tehtaittemme laajentumisen yhtenä välttämättömänä edellytyksenä on ollut koskiemme alistaminen kokonaisuudessaan voimanlähteiksi. Tehtaiden perustamisesta lähtien useiden vuosikymmenien ajan tultiin toimeen käyttämällä vain pieni osa tehtaiden ohitse kiitävistä vesimassoista. Sittemmin alettiin pyrkiä kokonaisratkaisuun, kaiken vesimäärän hyväksikäyttöön ja putoukskorkeuksien lisäämiseen. Tästä oli seurauksena laajan vesivoimalaitosten rakennussuunnitelman laatiminen ja sen asteittainen toteuttaminen. Ensinnä — 1920-luvulla — kahlittiin Voikankoski ja sen yhteydessä perattiin sen alajuoksulla sijainnut Pessankoski. Seuraavana vuosikymmenenä oli Keltinkosken ja sotien aikana sekä sen jälkeen Kuusankosken

vuoro. Kuusankosken patoamisen yhteydessä perattiin myös Hölsänkoski. Näiden paljon työtä ja varoja kysyneiden koskien perkausten, patoamisten ja voimalaitosten rakentamisten toteuttua on kosket muutettu hyödylliseksi energiaksi.

Mutta vaikka pääkosket onkin padottu, ei Kymijoen putoukskorkeuksien ja vesimäärän hyväksikäyttö Kuusankosken tehtaiden alueella ole vielä kokonaisuudessaan suoritettu loppuun. Voikan ja Kuusankosken välillä on nimittäin vielä perattavaa ja yksi koskikin jäljellä. Se on tosin pieni, mutta koski joka tapauksessa. Tämän viimeksi eloon jääneen kosken — Lappakosken — nimi on varmaan ikivanhaa perua viitaten muinaisiin aikoihin saakka. Kumman-

kin puolen rantakalliot työntyvät kosken kohdalla Kymijokeen muodostaen ahtaan kapeikon, ja kun niiden välinen kallioinen painannekin on matala, syntyy Kymeen ahdas nielu. Siitä on seurauksena kynnyksen kaltainen putous, jonka alapuolella vesimassat muodostavat muutaman koskenharjan talttuen kuitenkin pian tasaiseksi virraksi.

Täydellisen luonnontilansa tämä koski menetti jo viime vuosisadan lopulla, sillä v. 1898 nuori maisteri Aug. Andersson alkoi rakentaa Valkealan puoleiselle matalalle kallioniemekkeelle villatehdasta. Sille riitti kuitenkin vaatimaton vesimäärä, joten Kymen valtaosa on syöksynyt edelleen valtoimenaan kosken kynnyksen yli. Vuosikymmenien kuluessa Harjun Villatehtaan hirsinen, 2-kerroksinen, punaiseksi maalattu tehdasrakennus on saanut harteilleen ajan patinaa ja sopeutunut kosken idylliin. Samoin on puistomaisen metsän kätkössä rantatörmällä sijaitsevan pienen tehdasyhdyskunnan laita.

Mutta nyt on vihdoinkin lopullisesti koittanut myös Lappakosken vuoro. Kosken länsirannalla kuuluu aamusta myöhään yöhön kompresso-reilla käyvien kiviporien rätinää ja muutaman kerran päivässä aikamoisia dynamiittitömahdyksiä. Rantakalliota murretaan ja ensi kesään mennessä on Kymijoen uoma Lappakosken kohdalla saanut siinä määrin lisätilaa, että tämäkin koski on siirtynyt muistojen joukkoon.

Suoritimme eräänä tammikuuisena päivänä tutustumamatkan Lappakosken koskityömaalle rakennusosaston päällikön, dipl.ins. Unto Viherlaihon opastamana. Työmaalle mennään Eerolan kartanon kautta ja edelleen hyvin aurattua peltotietä pitkin. Perillä jouduimme ensin pieneen parakkikylään, joka oli pystytetty kosken välittömään läheisyyteen tiheän kuusikon keskelle. Parhaillaan viimeisteltiin uutta, Hallan puutalotehtaan valmistamaa parakkia, jossa on tilava ruokatupa, keittiö ja tehokkaalla kamiinalla varustettu huone peseytymistä, pukeutumista ja vaatteiden kuivaamista varten.

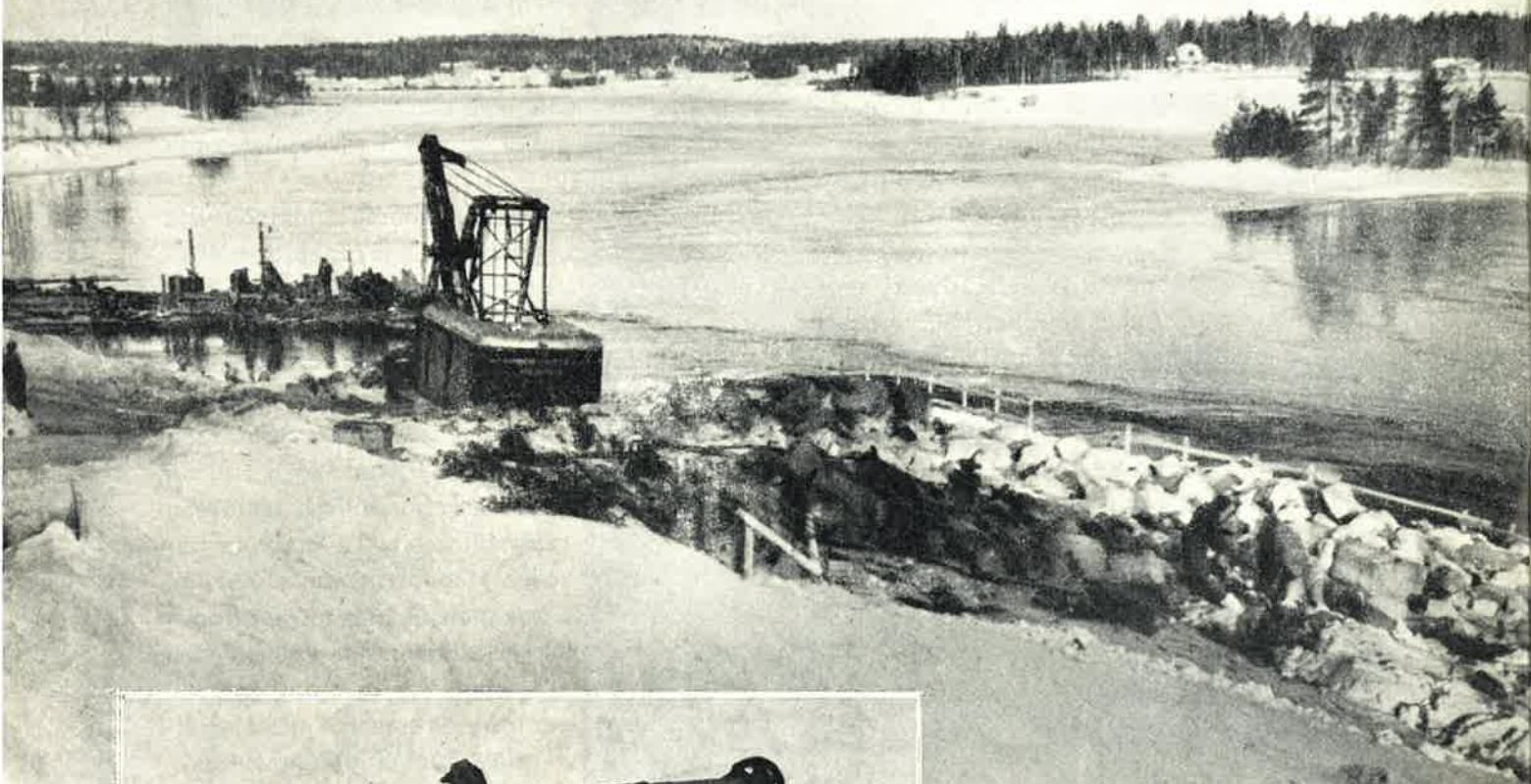
Dipl.ins. Viherlaiho kertoi, että valmistavat työt aloitettiin marraskuun alkupuolella. Aluksi jouduttiin kunnostamaan työmaalle johtava tie, pystyttämään parakit ja vetämään sähkölinja

sekä rakentamaan muuntajakoppi. Ennen joulua päästiin jo aloittamaan varsinainen louhiminen ja tammikuun 11 päivänä siirryttiin kahteen vuoroon. Kummassakin vuorossa työskentelee 30 miestä, jotka kuuluvat rakennusosaston omaan henkilökuntaan.

Suoritimme kiertokäyntimme alajuoksulta ylävirtaan päin. Koskeen jyrkähkösti viettävällä rantakalliolla aivan kosken nielun kohdalla painelivat porarit koneporillaan reikiä kallioon kivipölyn pöllähdellessä savun tavoin rei'istä. Ylimmät reijät porattiin aina neljän ja puolen metrin syvyyteen seuraavien vastaavasti madaltuessa rantaa kohti. Kun koko rivi oli saatu poratuksi, seurasi huolellisen latauksen jälkeen kallion räjäyttäminen. Tällä tavoin jatketaan, kunnes veden yläpuolella oleva kallio on leikkauskohdalta kokonaisuudessaan saatu poistetuksi, minkä jälkeen alkaa toinen vaihe, veden pinnan alapuolella olevan kallion louhiminen. Porarien ja dynamiitin rikkomasta järkälemäisestä kivikasasta pitää huolen yhtiön voimakain nosturi ja kaivinkone Osgood. Se työnsi valtavan kauhansa kivikasaan ja kahdella kahmaisella täytti kuorma-auton lavan, joka oli raskaan painon takia vahvistettu järeillä paruuilla ja lankuilla. "Iso-Oskari" suoriutuu urakastaan sellaisella nopeudella, että se yhdessä vuorossa korjaa pois sen, minkä uutterat porarit ja laturit saavat aikaan kahdessa vuorossa. Autot tyhjentävät kuormansa läheiseen lahden poukamaan, joten ajomatkaan ja kuorman tyhjentämiseen ei kulu kuin muutama minuutti.

Työt eivät olleet käynnissä yksistään rantakalliolla, vaan myös veden valtakunnassa kosken nielun yläpuolella. Suurin työ tulee tapahtumaankin veden pinnan alapuolella. Maanpäällistä kalliota poistetaan n. 3.500 ja veden pinnan alapuolella olevaa n. 12.000 m³. Viimeksi mainitun poistaminen on vaikea tehtävä, se kun vaatii patoamista ja muita erikoistoimenpiteitä. Työn edistyessä on kaiken lisäksi varauduttava erilaisiin ratkaisuihin riippuen siitä, millaisilta olosuhteet tulevat näyttämään.

Kosken pohjoispäässä työntyi maalta voimakkaaseen virtaan työsilta, jonka alla ja vastavirran puoleisella sivustalla oli padon rakentaminen jo menossa. Tästä tehtävästä huolehti neljä

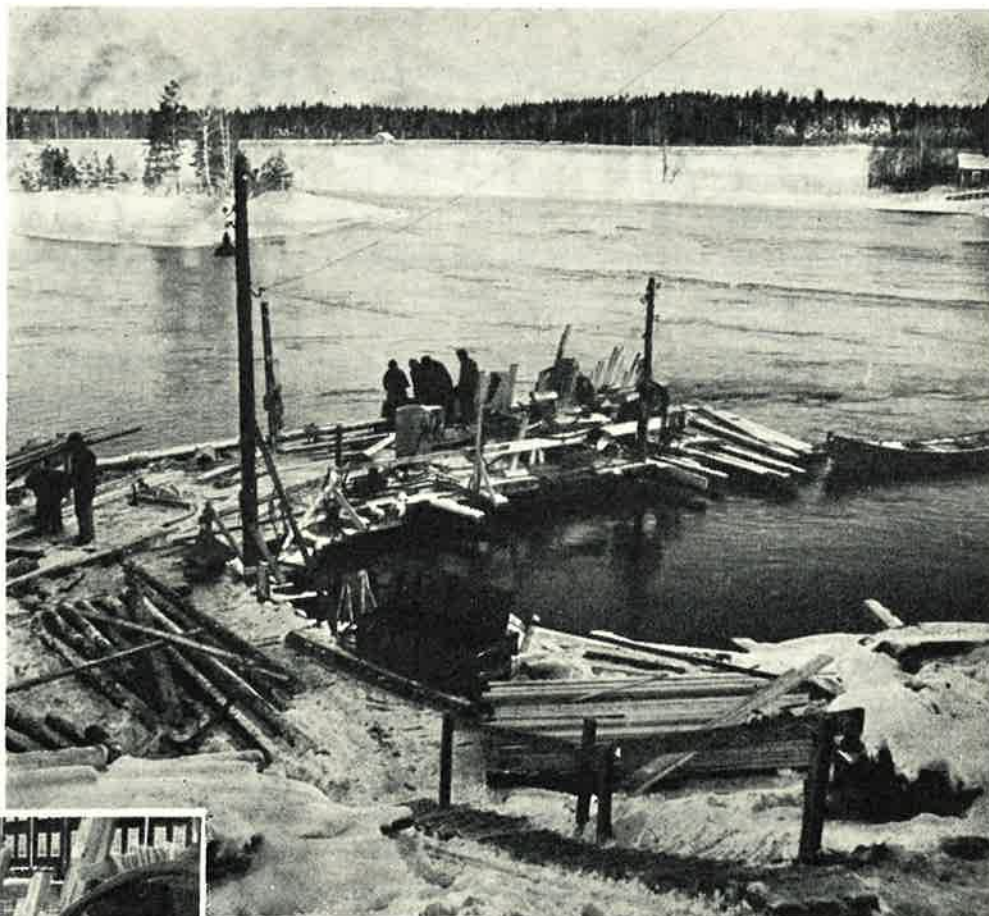
Ylinnä: Yleiskuva Lappakosken perkaustyömaalta.

Ylhäällä: "Iso-Oskari" kahmaisee kitaansa sekä pienet että suuret kivenlohkareet.

Vieressä: Haastateltavamme sukeltaja Frans Laine pukillaan työpadolla.

Lappakosken yläpuolella työntyty työpato vuolaaseen, jäätävään virtaan.

Alhaalla: Vuoron vaihto käynnissä. Aamuvuoron työskennellyt sukeltaja nousee työpatoille, ja toinen sukeltaja valmistautuu apulaistensa avustamana lähtemään virran pohjaan patoa rakentamaan.

Alhaalla: Osa koskityömaan parakkeja. Etualalla uusi Hallan valmistama työmaaruokala, jossa on myös peseytymis-, pukeutumis- ja kuivaushuone.

sukeltajaa apunaan joukko muita ammattimiehiä. Parhaillaan lähestyi vuoron vaihto ja tapasimme sukeltajien pukukopissa sukeltaja Frans Laineen vetämässä päälleen erikoislaatusia varusteitaan. Meille tarjoutui sopiva tilaisuus haastatteluun. Hänen varsinaisessa työympäristössään ahventen valtakunnassahan se ei olisi-kaan käynyt päinsä.

Sukeltaja Laine oli juuri edellisenä päivänä täyttänyt 65 vuotta, mutta ikävuosistaan ja ras-kaasta ammatistaan huolimatta hän on vielä erinomaisessa työkunnossa. Hän kertoi tul-leensa yhtiöön kirvesmieheksi v. 1920 ja antau-tuneensa sukeltajaksi vuotta myöhemmin aloit-taen tämän uransa Voikan ja Pessankosken sil-loisilla koskityömailla. Välillä hän kävi harjoit-tamassa sukeltamista muuallakin päin Suomea, mutta onpa yhtiöläisvuosia siitä huolimatta ennättänyt kertyä jo lähes kaksikymmentä. Kos-kaan ei hänelle ole veden alla sattunut onnetto-muutta, vaikka vaara on monta kertaa ollut uhkaamassa. Kyselimme häneltä sukeltajalta varsinaisen sukeltamisen lisäksi vaadittavaa ammattitaitoa. Hän kertoi, että kirvesmiehen ja kivimiehen ammatin osaaminen on tärkeintä, mutta on myös kyettävä selviytymään metalli-ja monen muun ammattialan töistä.

Haastateltavamme oli jo ennättänyt vetää kaksi suurta villapukua omien villavaatteittensa päälle ja ”sukelsi” merkkimiehen ja pukumie-hen avustamana veden pitävään kumipukuunsa. Sen jälkeen pujotettiin pään kautta harteille raskas rautavarustus, sukeltajien kielellä ”rin-ta”, joka kiristettiin ruuvien avulla kumipukuun kiinni. Kumipuvun päälle pantiin vielä suoja-puku, sillä sukeltajallakin tulee olla työpuku, joka suojaa varsinaista sukelluspukua. Loput varusteista pantiin päälle vasta työpadolla. Lai-ne istuutui jäiselle, korkealle pukilleen, ja hä-nen apumiehensä kiinnittivät hänen käsiinsä taipuisat kumikäsineet sekä jalkoihin raskaat metallikengät. Ennen kuin kypärä pantiin hä-nen päähänsä, ennätimme vielä vaihtaa muuta-man sanan ja tiedustelimme hänen työohjel-maansa veden alla. Parhaillaan oli menossa pystypaalujen ja tukien kiinnittäminen joen pohjakallioon. Sillalta käsin porattiin pohjakal-lioon reikiä, joihin rautapulttien avulla kiinni-

tettiin pystypaalut. Samanlaisten rautatukien avulla kiinnitettiin pohjaan myös vinotuet. Veden syvyydestä ja virran voimakkuudesta riippuen tarvittiin pahimmassa tapauksessa lä-hes 10 tukea. Patolinjan pystypaaluja vasten naulattiin vaakasuoraan vahvat ”juoksut”, joi-den päälle rakennettiin $2\frac{1}{2} \times 7$ tuuman vahvui-sesta ponttilankusta varsinainen patoseinä. Lankun alapää teroitettiin ja käärittiin ”huopa-tossuun”, jotta kallion ja padon yhtymäkohdasta tulisi tiivis.

Aika oli rientänyt ja Laineen oli lähdettävä työpaikalleen virran pohjaan kuuden metrin syvyyteen. Sukeltajan kypärä kierrettiin pai-koilleen, kaulaan ripustettiin painot ja miehestä tuli kummituksen näköinen. Varmoin askelin hän laskeutui tikkaita myöten märkään ele-menttiinsä ilmaletkun ja merkkinarun seurates-sa hänen mukanaan. Merkkimies Ilmari Kolla-nus, hänen monivuotinen työtoverinsa, jäi laitu-rille tarkkaavana seuraamaan hänen puuhiaan. Heidän välillään ei ollut sen kummempaa viesti-välinettä kuin köysi, mutta sen ja oman merkki-kielensä avulla he kykenivät ajatusten vaihtoon ja tulokselliseen yhteistyöhön. Emme jääneet odottamaan Laineen ylösnousua, sillä ensimmäi-sellä erää sukeltaja työskentelee puolitoista tun-tia yhteen menoon. Seuraavat työvuorot ovat tunnin ja lepoaikat puolentoista tunnin pituisia.

Patoa oli jo tehty toistakymmentä metriä, mutta alussa vasta oltiin. Saattaa käydä niin-kin, että mikäli rantakallion reunama louhinnan edistyessä ei pidä vettä, koko kallioniemeke on padottava, ja silloin tarvitaan patoa 170—180 metrin pituudelta. Tarkoitus on, että uoman levennys saadaan valmiiksi ennen kevättulvien tuloa. Kun työ on valmis, on nykyisen kallion kohdalla 20 metriä leveä ja 6 metriä veden pin-nan alapuolelle ulottuva syvennys, joka antaa Kymelle riittävästi tilaa ja muuttaa Lappakos-ken rauhalliseksi virraksi.

Mitä tämä Lappakosken perkaaminen merkit-see teollisuudellemme? Kuusankosken voimalai-toksen padon ylävirran puoleinen vedenpinta tu-lee nousemaan puolella metrillä ja sen takia on rakenteilla kaksi rantapatoa, joiden avulla este-tään veden leviäminen alaville ranta-alueille. Kymijoen tarjoamat mahdollisuudet käytetään siten entistä tehokkaammin hyödyksi.

MUSTANOJANMÄEN ELI "ANTTIPOHVINMÄEN" OMAKOTIALUE 1890-LUVULLA

Kuusankosken kunnan kotiseutu- ja museolautakunta järjesti viime vuonna kotiseutuaiheisen kirjoituskilpailun. Yleisenä aiheena oli seutua ja sen elämää sekä oloja käsittelevän, kirjoittajan itsensä tarkemmin määrittelemän kuvauksen antaminen viime vuosisadan lopulta tai vuosisadan vaihteen tienoilta. Kilpailu herätti melkoista mielenkiintoa ja tasoltaan se muodostui odottamattoman korkeaksi. Parhaaksi kirjoitukseksi arvosteltiin mestari Hugo N i k u l a n tässä julkaisemamme tarkka ja elävä kuvaus Mustanojan- eli "Anttipohvinmäen" asutusalueesta kuuden vuosikymmenen takaa. Kirjoitus täydentää erinomaisella tavalla niitä kotiseutukuvauksia, joita lehdessämme on aikaisemmin julkaistu. Pürrokset ovat taiteilija Tapani L e m m i n k ä i s e n käsialaa.

Kun Kuusankosken saareen vuonna 1872 alettiin rakentaa puuhiomoa ja paperitehdasta, oli näillä seuduilla, jotka silloin kuuluivat Iitin pitäjän takamaihin, vain joitakin paikallisia talonpoikaistaloja ja muutamia "itt'olvaisasuntoja".

Ja kuitenkin tehtaan vakinainen työväki jo vuoden 1874 kesällä nousi lähes 200:een henkeen, joten tämän yhtäkkiä paikkakunnalle muuttaneen uuden väestön asuttaminen oli varmastikin vaikea ongelma ratkaistavaksi, vaikka otetaankin huomioon, että siihen aikaan oli totuttu asumaan alkeellisissa olosuhteissa.

Tosin oli Kuusankoski Osakeyhtiö jo heti alkuun rakentanut kaksi työläiskasarmia, mutta niihin mahtui asumaan vain pieni osa tehtaalaisia. Myös paikalliset maalaistalot ja "itt'olvaiset" sijoittivat suojiinsa niin paljon asukkaita kuin vain sisälle mahtui seinien sijoiltaan siirtymättä. Helpotusta tilanteeseen toi myös se seikka, että suuri joukko työntekijöitä oli ympäristökylistä, ja heidän perheensä jäivät aluksi asumaan entisille asuinpaikoilleen miesten käydessä pyhäisin kotosalla evään haussa.

Kun nämä toiskyläläiset sitten vakiintuivat tehtaalaisiksi, alkoivat he kukin vuorollaan siirtää asumukseensa tänne, ja näin alkoi "Anttipohvinmäen" asuttaminen. Tämä olikin ensimmäinen laajempi omakotiasutuskeskus paikkakunnalla.

Jos 1890-luvulla lähti nousemaan ylös tehtaalta tulevaa tietä, oli ensimmäisenä oikealla kansakoulu, jossa jo silloin oli 2 naisopettajaa. Kun koulussa joskus tapahtui joitakin vakavampia kurinpidollisia rikkomuksia, saapui tehtaan "valttari" (isännöitsijä Boedecker) keppiään pyöritellen lakia lukemaan tai lähetettiin selkäänsä saavat sankarit hänen konttoriinsa, jossa "tynä joutavat, tynä joutavat" säesti herran hokemana kepiniskuja.

Koulun kohdalla tien vasemmalla puolella kallonnyppylällä oli suuri ympärilyötävä lautakiikku. Se oli kuitenkin jo loppuaikoina lukittuna ketjuilla, koska siinä oli sattunut joitakin pu'oamisia ja koska sen katsottiin muutoinkin synnyttävän huonoa elämää ympäristöönsä.

Samalla puolen tietä olivat myös molemmat työläiskasarmit ja niiden välissä "litviikkilaani", jossa joka toinen lauantai pidettiin toripäiviä. Torin alapäässä oli kasarmien yhteinen sauna- ja pakarirakennus. Vanhan kasärmin kohdalla tien toisella puolella oli Aunelan asuinrakennus, jonka rappu oli aivan tiessä kiinni. Punaisen portin kohdalla oli räätäli Walleniuksen talo. Walleniuksilla oli siinä jonkinmoinen pullakauppa. Portilla tien toisella puolella oli rakennus, jossa asui Adamssonin (Leivo) perhe.

Tähän portille loppuikin varsinainen tehtaan alue ja tie jakaantui kahtaanne — Kyöperilään ja Kelttiin päin eli Keltiin, kuten silloin sanottiin. Kelttiin menevän tien vasemmalla puolella oli leppiä ja nuorta koivikkoa kasvava rantahaka, jonka katveissa etenkin tuolla "pakaran" takamaastossa pahamaineiset naikkoset ja juopottelevat, korttia pelaavat miehet usein oleilivat. Hakamaastossa, Aron raja-aidan vierustaa pitkin kulki kinttupolku aina jokivarteen saakka. Tämä polku oli kesäisin hyvin ahkerassa käytössä, sillä seudun sekä aikuiset että lapset kulivat sitä pitkin pyykki- ja uimarantaan. Vielä olivat tien tällä puolen Wileniuksen ja Hjelmanin talot, mutta sitten avautuikin tiestä jokirantaan ja Aron raja-aidoista aina Maunukselan Rauhalaan saakka yhtäjaksoinen pelto- ja viljelysaukeama.

Kun sitten rupeamme lähemmin tarkastelemaan varsinaista "Anttipohvinmäen" aluetta, lienee paikallaan jokunen sana tuosta omituisesta nimestä. Alueen maapohja kuului alkuaan Mäenpään Perä-

Mustanojan varrelta "Anttipohvinmäeltä".

talolle (Perätalon haka). Talon isäntä oli kai ansaitsemistarkoituksessa rakentanut tämän alueen reunan Keltin tien varteen suurehkon vuokratalon, johon alkuaikoina majoittui kaikenlaista irrallista ja vaihtuvaa väkeä. Tämän takia elämä ei siinä suinkaan ollut siivoa ja mallikelpoista, ja siksi taloa nimitettiin "Anttipohviksi". (Kuulemma oli Helsingissä joku sen niminen huonossa maineessa oleva paikka). Kun Perätalo myöhemmin vuokrasi asuintontteja tehtaalaisille tämän Anttipohvin takamaastosta, eivät nämä uudet mäkitupalaiset, jotka olivat todella siivoa paikallista väestöä, voineet mitenkään kärsiä tuota nimeä. Pikkupoikienkin kesken käytiin monta kiivasta kahakkaa, jos joku uskalsi haukkua näitä anttipohvinmäkeläisiksi.

Oheisessa, osittain muistista, osittain karttaa apuna käyttäen tehdyssä piirroksessa selityksineen on koitettu saada tuo "omakotialue" mahdollisimman tarkasti kuvattua sellaisena kuin se oli 1890-luvun loppuvuosina. Anttipohvi oli jo silloin lakannut olemasta vuokratasarmi. Siitä oli tullut kauppakartano, jossa oli A. Uperoffin sekatavarakauppa. Alueella oli toinenkin — Saarisen kauppa, joka oli alueen kulkumassa Kyöperilään menevän tien varrella. Sen takana mäen päällä oli A. Gustafssonin talo ja edel-

leen tien vasemmalla puolella A. Paavolan, Nikodemus Aallon, Kalle Sundströmin ja Kalle Lahtisen talot. Näiden rinnalla alueen keskukseen päin olivat Antti Aallon, Sylvester Rasin ja Erik Lindholmin (Kalske) talot. Saarisen ja Uperoffin kauppojen välimaastoon jäivät Herman Lahtisen ja V. Hietasen talot. Uperoffin kaupan takana oli kai seudun ensimmäinen "osaketalo", josta toisen pään omisti Antti Granström ja toisen pään David Priha (Puis-to). Alueen keskiosassa olivat Antti Nikulan, Erik Pöhlön (Saaristo), Matti Heinosen, J. Erikssonin, Antti Vesanderin, Antti Lehtosen ja Taavi Lehtisen talot.

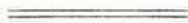
Alueen halki juoksi Mustaoja, joka aina keväisin tulviessaan oli mäen suurilukuisen lapsijoukon kaikenlaisen puuhailun kohteena. Alueen sisälle oli myös jäänyt joltinenkin rakennuksista vapaa, ei kenenkään maata oleva nurmikkoinen tanner. Tämä oli senaikaisiin oloihin katsoen mäen suurilukuiselle lapsiliudalle verraton leikki- ja urheilukenttä, joka olikin miehitetty aamuvarhaisesta iltamyöhään.

Kuten piirroksessa huomaamme, ei mitään rakennussuunnitelmaa ollut. Jokainen rakensi talonsa tontilleen niin päin ja siihen paikkaan, minkä parhaaksi katsoi. Tontit olivat hyvin epäsäännöllisiä, ja teitä

Vesipärisä / lepikköä

MUSTANOJAN- ELI „ANTTIPOHVINMÄKI” JA LÄHIYMPÄRISTÖ 1890-LUVULLA

HUGO NIKULAN PIIRROKSEN MUKAAN

MAANTIE
AJOTIE
POLKU
OJA
AITA

Mustanojan- eli „Anttipohvinmäen” talojen nimet on tiheän asutuksen ja pienen mittakaavan takia merkitty numeroiden avulla. Pelkkä numero merkitsee asuinrakennusta, kirjain b numeron perässä asianomaisen talon ulkorakennusta, c saunaa ja d sikalaa sekä käymälää. 1. Uperoffin kauppa („Anttipohvi”), 2. Antti Granström, 3. David Priha (Puisto), 4. Antti Nikula, 5. J. Eriksson, 6. Erik Pöhlö (Saaristo), 7. Matti Heinonen, 8. Vesander, 9. Antti Lehtonen, 10. Taavi Lahtinen, 11. V. Hietanen, 12. Herman Lahtinen, 14. Saarisen kauppa, 15. Antti Aalto, 16. Sylvester Rasi, 17. Erik Lindholm (Kalske), 18. A. Gustafsson, 19. Antti Paavola, 20. Nikodemus Aalto, 21. Kalle Sundström, 22. Kalle Lahtinen. „Anttipohvin” alapuolella tien risteyksessä kasvoi iso petäjä.

ei ollut juuri ollenkaan, niin että toisiin taloihin pääsi vain muiden pihojen kautta.

Alueella oli alkuaan vain yksi — tosin hyvä — yhteinen kaivo, joten useiden vesimatkat tulivat hyvin pitkiä. Siksi korento ja talvisin vesikelkka sekä -saavit kuuluivat jokaiseen talouteen. Ja kun kullakin mökkiläisellä oli ainakin sika, useimmilla lehmäkin, niin oli veden kulutus melkoinen. Kaivon vierustalta taas kantautui melkein pä yhtäjaksoinen päivittäinen kartun eli tappumen lätkytys, kun emännät siellä pyykkejään sotkivat.

Melkeinpä joka talolla oli oma sauna, ja tämä sekä sikala samoin kuin käymälä koetettiin, jos suinkin mahdollista, rakentaa oman tontin ulkopuolelle yhteismaastoon. Tästä oli seurauksena ihmeellisiä ristiin rakentamisia. Esimerkiksi Granströmin sauna ja sikala olivat aivan Nikulan portin pielessä — mahdollisimman epämukavan matkan päässä omistajastaan. Nikulan sauna, läävä ym. olivat Heinosen puolella ja Heinosen sauna vastaavasti Nikulan puolella ja niin edelleen.

Kaikesta tästä huolimatta oli puhtaus ja siisteys

Vettä kannetaan korennolla. Alhaalla: vanhoille kuusaalaisille tuttu hahmo: poliisi Nikodemus Aalto.

mallikelpoinen. Jokaisen juhlan aatona suoritettiin yleinen suursiivous. Ei ainoastaan asunnot ja pihat siistitty perusteellisesti, vaan vieläpä koko alue lakaisiin ja puhdistettiin yhteisvoimin. Kun koko mäki uhosi puhtauttaan ja nuo monet lämpiävät savusauvat huokuivat omaa kirpeätä tuoksuaan aattoillan hartauteen, ajaa körötteli Perätalon vanha-isäntä komealla Rusko-tammallaan istuen rekikärryissä vuotavan laatikkonsa kannella — käymälöitä tyhjentämään! "Eikö sinulla senkin köriläs ole aikaa muulloin kun aina juhla-aattoina tulla noita lirujsi lirittelemään ja hajuja levittelemään", pauhasivat emännät harmistuneina hänelle. "Hyvät rouvat, hyvät rouvat, henkikää hiljaa ja hitaasti, jotta haju kestäisi kauemmin", naureskeli hyväntuulinen ukko ja ajaa körötteli "nuusniekan" luota toisen luo tehden puhdasta jälkeä hänkin.

Yhteishenki oli jollakin lailla kotoinen. Kaikki nuo ihmiset olivat kuin samaa perhettä. Osanotolla suhtauduttiin naapureiden perhehuoliin, iloihin ja suruihin. Oltiin toinen toistensa lasten kummeja ja kaikin tavoin avuliaita keskenään. Ja naapurin "kakarot" saivat tulla ja olla yhtä vapaasti kuin omatkin "musikot", ei heitä missään "hänkitty".

Useimmat noista perheistä olivat talollista perua ja yhteys entiseen kotitaloon säilyi siihen aikaan vielä hyvin kiinteänä. Kotitalosta aina syksyisin, vielä muulloinkin, saatiin maan antimia oman kotoisen palstan peruna- ja vihannessadon lisäksi. Saatiin jauhoja, ryynejä, villaa, pellavia ja syysteurastuksenkin antimia.

Jokaisessa perheessä surisi talvipuhteina rukki, sillä langat kehrättiin itse ja sukat ja lapaset koko perheelle kudottiin kotona. Kesäisin kuului kangaspuiden jylkytys useammastakin aittarakennuksesta

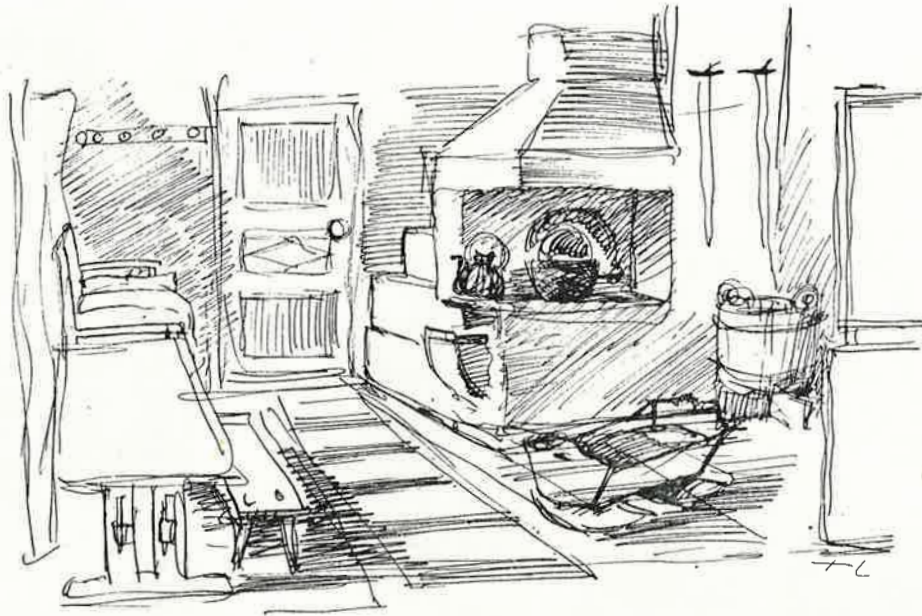
yhtaikaa, sillä naisväki kutoi tarvittavista kankaista suuremman osan itse. Kudottiin sortoa, ryöpöä, aivinaa, palttinaa, pellavaa, sarkaa ja verkkaa. Kotikutoiset, koreaviirulliset räsymatot peittivät talvisin kylmänpuoleisten tupien lattiat umpikattain seinästä seinään.

Kun perheet olivat enimmäkseen suuria, oli ruokatalous myös järjestettävä pitkällä tähtäimellä. Syksyisin teurastettiin oma sika, joskus kaksikin ja suolattiin lihatiinuihin. Jotkut teurastivat lisäksi markkinoilta tai "maalta" ostamansa mullikan tai pari lammasta. Niiden nahat Kyöperilän karvari parkitsi, ja näistä sitten suutari Sahlberg teki tarvittavat jalkineet. Metsän antimia kerättiin, marjastettiin ja sienestettiin. "Puolassa" käytiin joukolla aina Kana ja Kukkomaellä saakka. Siksi perheiden ruoka-aitoissa olikin talven tullen saavillinen survottuja puoloja kaikenlaisen muun syötävän lisäksi. Kesäisin suoritettiin yhteinen lihain palvaaminen (savustus). Kalskeen, Heinosen ja Nikulan saunain kattoparruihin lyödyissä tamminauloissa roikkui silloin valtava joukko siankinkkuja tai -kylkiä, etempääkin tuotuja, sillä olivathan nämä emännät tunnettuja palvaamistaidostaan. Tarkkaa tuo homma olikin oikein onnistuakseen. Viikon verran kai nuo lihat tuolla leppä-, kataja- ja koivusavussa hautuen kypsivät maukkaiksi.

Jokaisella perheellä, talon omistajallakin, oli siihen aikaan useimmiten asuttavanaan vain yksi ainoa tupa ja siinäkin saattoi vielä olla alivuokralainen. Siitä

"Itt'olvaisasunnon" tupa. Melkoisen tilan siitä vei muuri. Vasemmalla sivulla iittiläistyylinen pöytä ja penkki sekä sivusta vedettävä puusohva. Keskilattialla heiija eli "vaku".

Alhaalla: "Anttipohvinmäen" lähinaapuri Juhon Aunela menossa Kymelle pyydyksiään kokemaan.

huolimatta oli sopu hyvä. Luokaamme silmäys asuintupaankin. Sen eteisenä oli kylmä lautaporstua, jossa oli ruokakonttori. Tuvan oviseinällä oli suuri, leivinuunilla varustettu muuri, jonka uuninpäällä osa perheen nuorimmista nukkui öitään talven pakkasilla. Peräseinällä olevan, valkeilla "salusiineilla" verhotun akkunan alla oli tukevatekoinen, suurikokoinen pöytä, jonka sivuilla olivat penkit. Vuode oli useimmiten sivusta vedettävä, päivisin korkeaksi pe-tattu puusänky. Lisävuoteena oli tavallisesti, jos perheen suuruus sitä vaati, kannella peitettävä, sivusta levitettävä puusohva, jota päivisin käytettiin

istuimena. Myöskin päiväksi poissiirrettävät harmonikkavuoteet olivat käytössä. Sivuseinällä "liittan" lähettyvillä oli verholla peitetty astiahylly. Katossa riippui öljylamppu, ja jonkinmoinen kellon tapainen ajan mittaajana nakutteli peräseinällä. Niin — ja usein soutaa jylkytteli keskilattialla heiija eli "vaku", jossa perheen viimeisin virpi aloitteli elämänsä aakkosia. Tämän nuorimman omistukseen kuului myöskin tuo ihmeellinen "laukkurenkku", jossa hänen aluksi joka puolelta tuetuna oli opittava seisomaan omilla jaloillaan. Laiskan miehen takapuolen alle pantiin luuta pystyyn, jottei tehnyt mieli heittäytyä hervottomaksi.

Keitä ja mistä kotoisin olivat ne miehet, jotka rakensivat tämän omakotialueen asumukset?

Taavi Lahtinen, Herman Lahtinen ja Antti Lehtonen olivat veljeksiä ja kotoisin Iitin Perheniemestä (Pärhästä). Erik Pöhlö (Saaristo) oli Pilkanmaan Pöhlöltä. Antti Granström oli Ummeljoelta, samoin David Priha (Puisto). Antti Nikula oli Iitin Lyöttälästä ja Matti Heinonen Sitikkalasta, Antti Aalto Mankalasta ja Matti Inginmaa Inginmaalta. Erik Lindholm (Kalske) oli entinen Pilkanmaan räätäli. Kalle Lahtinen oli kotoisin Iitin Tillolasta ja Antti Paavola Jaalasta. Nikodemus Aalto oli ensimmäinen ja silloin paikkakunnan ainoa poliisi. Vezander ja Hietanen olivat iittiläisiä, Sylvester Rasi taas kauempaa, Nuijamaalta.

Nykyisin kaikki nämä asumukset, paria lukuun ottamatta, kuuluvat Kymin Oy:n omistukseen. Mutta näiden perheiden jälkeläisiä on yhä edelleen jopa neljännessäkin perättäisessä polvessa isästä poikaan paikkakunnalla tehtaalaisina.

Mustanojan- eli "Anttipohvinmäki" tunnetaan nykyisin paremmin nimellä Heinosenmäki.

Ylä- ja alakuvassa näkymiä alueesta kuvattuna "Anttipohvin" katolta.

Vieressä: Entinen Heinosen talo on jo aikansa elänyt, jätetty kylmilleen sekä tuomittu purettavaksi. Rakennuksen päädyssä on selvää perua vanhasta iittiläisestä rakennustyylistä.

Vuorineuvos K. E. Ekholm puolisonsa vuorineuvoksetar Clara Ekholmin kanssa ansiomerkkien jakoa suorittamassa.

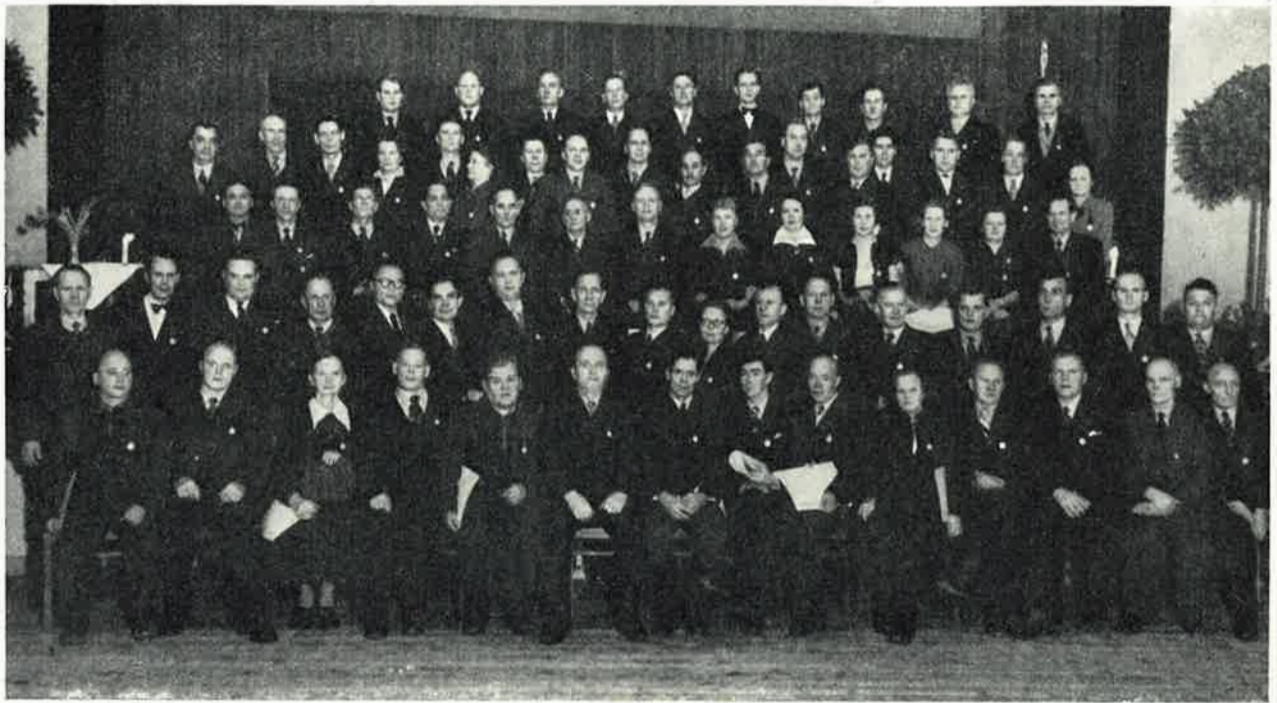
Yhtiömme 25-vuotisansiomerkin

sai loppiaisena 80 Kuusankosken tehtaitten palveluksessa olevaa henkilöä

Kymin Oy:n 25-vuotisansiomerkin jako Kuusankosken tehtaitten palveluksessa oleville suoritettiin sääntöjen mukaisesti jälleen loppiaisena. Merkin saajia oli tällä kertaa 80. Heille oli siis viime vuoden aikana kertynyt 25 yhtiöläisvuotta. Juhlatilaisuus pidettiin Voikan seuratalossa, jonka sali oli koristettu valtakunnan lipuin, laakeripuvin, kukkasin ja kynttilöin. Merkin saajat oli kutsuttu juhlaan puolisoineen. Tilaisuudessa oli läsnä myös yhtiön johto sekä osastopäälliköitä ja useita muita merkin saajien esimiehiä.

Kun oli istuuduttu kukin ja kynttilöin somistettujen pitkien kahvipöytien ääreen, aloitti juhlan Kuusankosken Orkesteri soittamalla maisteri Veikko Talven johdolla Gluckin alkusoiton "Iphigeneia Auliissa". Sen jälkeen yhtiön toimitusjohtaja, vuorineuvos K. E. Ekholm piti puheen ansiomerkin saajille. Hän mainitsi, että tähän mennessä vuodesta 1947 lähtien, jolloin yhtiön 75-vuotisjuhlassa ansiomerkkejä

jaettiin ensimmäisen kerran, oli niitä jaettu tämän kertaiset mukaan luettuina 1681, niistä 50-vuotisansiomerkkejä 51 ja 25-vuotisansiomerkkejä 1630. Ne ovat sellaisia lukuja, joista saada olla sekä iloisia että ylpeitä. Harvalla tuotantolaitoksella lienee vastaavanlaisia esitettävänä. Neljännesvuosisatainen taival saman työnantajan palveluksessa on varmaan kasvatanut työntekijöissä vakiintumisen ja varmuuden tunnetta. Sitä on antanut ammatin ja työtottumusten yhä täydellisempi hallitseminen, mutta myös ne lukuisat siteet, jotka matkan varrella ovat solmiutuneet työntekijöiden ja yhtiön välille. Tekipä kukin mitä työtä tahansa hän varmaan tuntee kuuluvansa yhtiö-kokonaisuuteen, on välttämätön osa siitä. Samalla on tehdasyhdyskunnasta tietoisesti tullut yhtiöläisen kotiseutu, minkä seikan tunteminen ja tajuaminen ei suinkaan ole vähäpätöinen tässä elämässä. Yhtiölle, tuotannollisen toiminnan toiselle osapuolelle tämä työntekijän pitkä,

Ansiomerkin saaneet valokuvattuina heti juhlatilaisuuden päätyttyä.

uskollinen ja taidolla sekä uutteruudella suoritettu päivätyö merkitsee myös paljon. Se antaa sillekin varmuuden ja vakavuuden tunnetta. Yhtiön tärkein tehtävä on pitää tuotantonsa mahdollisimman tehokkaassa käynnissä, ja tässä onnistuakseen se tarvitsee yhtenä välttämättömänä tekijänä hyvää, uskollista ja ammattitaitoista työväkeä. Vuorineuvos Ekholm päätti puheensa sanoihin: "Esitän Teille, hyvät ansiomerkin saajat, yhtiön ja omasta puolestani mitä parhaimmat kiitokset Teidän uskollisesta 25-vuotis-työkaudestanne ja toivon Teille terveyttä ja voimia, jotta voisitte vielä monen vuoden ajan omalta osaltanne vaikuttaa yhtiön vaiheisiin."

Välittömästi puheen jälkeen suoritti vuorineuvos Ekholm ansiomerkkien ja kunniakirjojen jaon yhdessä puolisonsa vuorineuvoksetar Clara Ekholmin kanssa sosiaalipäällikkö Aunis K. Kantosen, sosiaalitarkastaja Toini Iivanaisen ja sosiaalipäällikön apulaisen Veikko Salanderin avustamana. Tämän päätyttyä kajahti salin parvekkeelta Kuusankosken Mieslaulajien reipas laulu tarkastaja T. J. Stenvallin johdolla. Kuoro esitti Faltinin "Elon taistelussa", Sonni- sen "Solisevan veden", kansanlaulun "Kotimaani onmpi Suomi" Turusen sovituksena ja Paciuk- sen "Suomen laulun".

Kahvinjuonnin aikana kuultiin jälleen orkes-

terinsoittoa. Kohottava juhlahetki päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

25-vuotisansiomerkin saivat seuraavat yhtiö-
läiset:

KYMIN—KUUSANKOSKEN TEHTAAT

Kymin paperitehdas: Eino Helminen, Väinö Juslin, Katri Leino, Juho Nieminen, Helmi Nohrström, Sulo Salonen, Anna Tikka, Toivo Vanhalakka, Leo Vappula, Paavo Virtanen, Leo Yrjölä.

Kuusaan paperitehdas: Uuno Kollanus, Laura Kos-
te, Otto Pukki, Vilho Salminen.

Kymin selluloosatehdas: Heikki Eskelinen, Otto He-
lander, Kaarlo Kallio, Lyyli Marttila, Leevi Ollila,
Antti Salmi, Juho Vesanen.

Klooritehdas: Martti Alanko, Kalle Helander.

Sähköosasto: Arvo Hölsä, Yrjö Rantanen.

Höyryosasto: Bengt Zimmermann.

Kymin korjauspaja: Jalmari Järvinen, Emil Kola,
Veikko Ren, Herman Rihu, Vilho Tarvainen, Jorma
Tuominen, Vilho Vauhkonen.

Ulkotyöosasto: Tilda Pulkka, Otto Puupponen.

Raitiotiet: Erik Lakimo.

Kuu—Vo rautatie: Olga Uusitalo.

Kuljetusosasto: Mauno Kankare, Emil Koskinen.

Rakennusosasto: Eino Fält, Yrjö Koivula, Toivo
Kuuslampi, Aarne Pohjolainen.

Asunto-osasto: Niilo Virtanen.

Talousosasto: Hugo Randelin.

Varasto: Veikko Vitikainen.

Päälaboratorio: Helvi Metsäpelto.

Pikkujoulujuhlia eläkeläisille

Kahden vuoden tauon jälkeen järjestettiin jälleen viime joulun kynnyksellä pikkujoulujuhlia yhtiöltä eläkettä nauttiville henkilöille. Edellisenä vuonna jäivät juhlat pitämättä myös Kuusankoskelle levinneen vaarallisen eläntaudin takia, jonka johdosta paikkakunnalla oli julistettu kokoontumiskielto. Juhlien peruuntuminen muodostui pettymykseksi monille vanhuksille, joiden elämän ehtoon kohokohtia nämä pikkujoulujuhlat ovat olleet. Nyt otettiin vahinko takaisin ja lähdettiin liikkeelle miehissä ja naisissa, kuka vain kynnelle kykeni, niin että juhlapaikat, Voikan ja Kuusankosken seuratalot, jotka molemmat oli saatettu tunnelmalliseen jouluasuun, täyttyivät viimeistä sijaa myöten valmiiksi katettujen pitkien kahvipöytien ääreen sijoittuneista juhlavieraista.

VOIKKAALLA

alkoi ohjelman suoritus E. Villadsenin johtaman Voikan Työväen Musiikkiyhdistyksen torvisoittokunnan soittamalla joululaululla, minkä jälkeen Voikan tehtaan konttoripäällikkö, varatuomari Aunis K. Kantonen piti tervehdyspuheen. Puhuja palautti mieleen kaksi vuotta sitten pidetyn eläkeläisten joulujuhlan, jonka alkaessa ulkona raivosi lumimyrsky ja kylmä viima puhalsi. Täällä sisällä oli sen sijaan lämmintä ja viihtyisää, puhuja sanoi. Viime vuonnakin oli joulujuhla jo valmiiksi suunniteltu, kun viime hetkessä tuli kielto väenkokousten järjestämisestä vaikean eläntautiepidemian vuoksi. Uskon, että tieto juhlan peruutuksesta oli meille kaikille katkera viesti. Mutta nyt olemme jälleen kokoontuneet viettämään joulujuhlaamme. Te näette täällä tuttuja kasvoja, entisiä työtovereita, joiden kanssa teillä on paljon yhteisiä muistoja. Ja ne ovat juuri ne vanhat rakkaat muistot ja tietoisuus hyvin suoritetusta päivätyöstä, jotka yhdessä täällä salissa lepattavien kynttilöiden kanssa saavat mielet niin herkeksi ja tunnelman niin lämpimäksi. Tämä on, hyvät yhtiön entiset työntekijät, teidän joulujuhlanne. Teillä on oikeus ylpeydellä siihen osallistua, sillä te olette kutsuvieraita. Yhtiö on tänäkin vuonna halunnut osoittaa teille kiitollisuuttaan kaikesta siitä, mitä te olette yhtiön, oman kotikuntanne ja koko yhteiskunnan hyväksi kuluneiden vuosikymmenien

aikana uurastaneet. Eikä tämä kiitollisuus ole kohdistunut vain teihin, jotka välittömästi olette yhtiön palveluksessa päivätyönne suorittaneet, vaan myös aviopuolisoihin, jotka ovat tärkeän panoksen yhteiseen työhön antaneet ja rakkaudella miehiään hoivanneet. Lopuksi puhuja esitti insinöörien Durchmanin ja Fredricsonin sekä neiti Simbergin lähettämät terveiset juhlavieraille ja lausui toivomuksen, että tämä juhla muodostaisi valoisia muistoja jättävän renkaan muistojen ketjuun ja että täällä hyvin viihdyttäisiin. Puheen päätyttyä Voikan Sekakuoro lauloi johtajaopettaja Paavo Laurikaisen johtamana neljä joululaulua. Sen jälkeen seurasi ohjelmanumero eläkeläisten omasta takaa: viimeksi Voikan sähköosastolla työskennellyt ja nyt jo 83-vuotias vanhus Taavetti Korpinen lausui kaksi joulurunoa. Kun oli veisattu yhteisesti jouluvirsi "Enkeli taivaan", piti kirkkoherra A. V. Oinaala hartauspuheen. Sitten olikin jo kahvitarjoilun aika, ja tuota pikaa täyttyivät kupposet rouvien ja neitosten salin kantamien kahvipannujen sisällöstä. Kahvi kirvoitti kielet ja kohotti tunnelmaa, joka äänekkyudessa kilpaili lavalla säveleitään kaiuttelevan torvisoittokunnan kanssa. Kun kahvit oli juotu, laulettiin yhteisesti Sibeliuksen ihana joululaulu "En etsi valtaa, loistoa". Koululaisen Tuovi Hamarin lausuttua kaksi runoa nähtiin Voikan tehtaan päiväkodin lasten herttaisen välittömästi esittämä joululeikki, jonka oli ohjannut rva Sanelma Aikäs. Veikko Lallukan mielenkiintoisen joulupakinan jälkeen Voikan Naisvoimistelijain tyttöosasto esitti rva Liisa Paavolan ohjaaman reippaan tonttuleikin. Lopuksi oli ohjelmassa pienoishäytelmä "Joulukuusta noutamassa". Sen esittivät Pilkanmaan kansakoulun oppilaat perinteellisellä taidokkuudella. Ohjauksesta oli huolehtinut opettaja Airi Nikkanen. Ennen kuin erottiin, käytti rva Hilda Stenholm kutsuvieraiden puolesta puheenvuoron kiittäen yhtiötä siitä, että se on jälleen näin miellyttävällä tavalla eläkeläisiään muistanut ja jatkuvasti muistaa mm. lähettämällä heille Kymi-Yhtymä-lehden. Puhuja kohdisti kiitoksen sanoja myös tuomari Kantoselle kauniista tervetuloitotuksesta sekä ohjelman suorittajille ja kahvia tarjoilleille rouville ja neitosille. Täällä on ollut kotoista ja viihtyisää ja täällä on valinnut yhteenkuuluvaisuuden tunne, aivan kuin olta-

Konttori: Tauno Harju, Aili Hämäläinen, Taavi Sillanpää.

Sosiaaliosasto: Akseli Ylikangas.

VOIKAN TEHTAAT

Paperitehdas: Viljo Hieta, Niilo Joutjärvi, Edvard Kallonen, Erkki Lindberg, Johannes Lunkka, Toivo Paasonen, Elias Pöyhönen. Pär Olof Rundqvist.

Korjauspaja: Aleksanteri Kaskenperä, Lennart Pöysä, Esa Puholainen, Ensio Roos, Niilo Tiihonen.

Sähköosasto: Maria Littman.

Selluloosatehdas: Manne Kääpä, Hanna Tanttula.

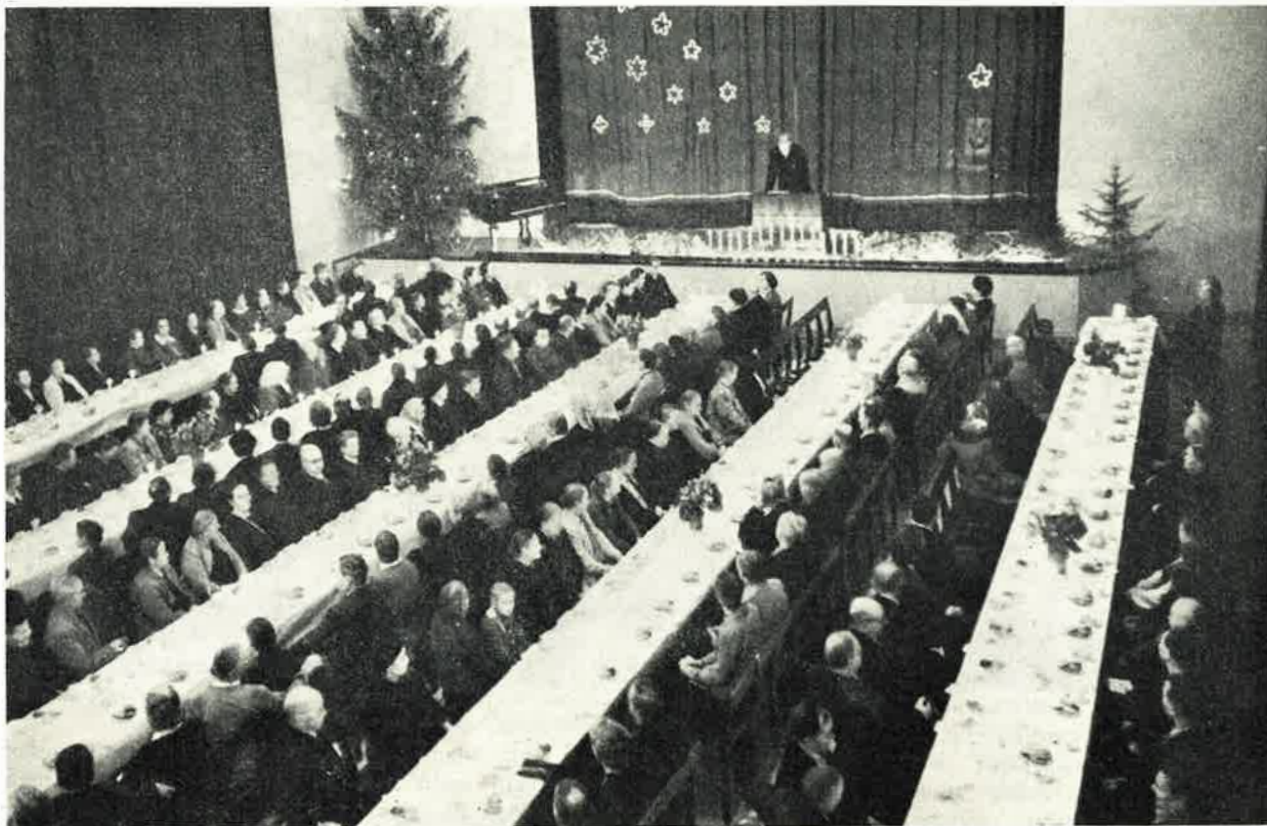
Puuhiomo: Arvi Hacklin, Mikko Heinonen, Ada Karhu, Oskari Katomaa, Eino Lindberg, Matti Tikkanen, Viljo Toikka.

Karbidi: Viljo Laine.

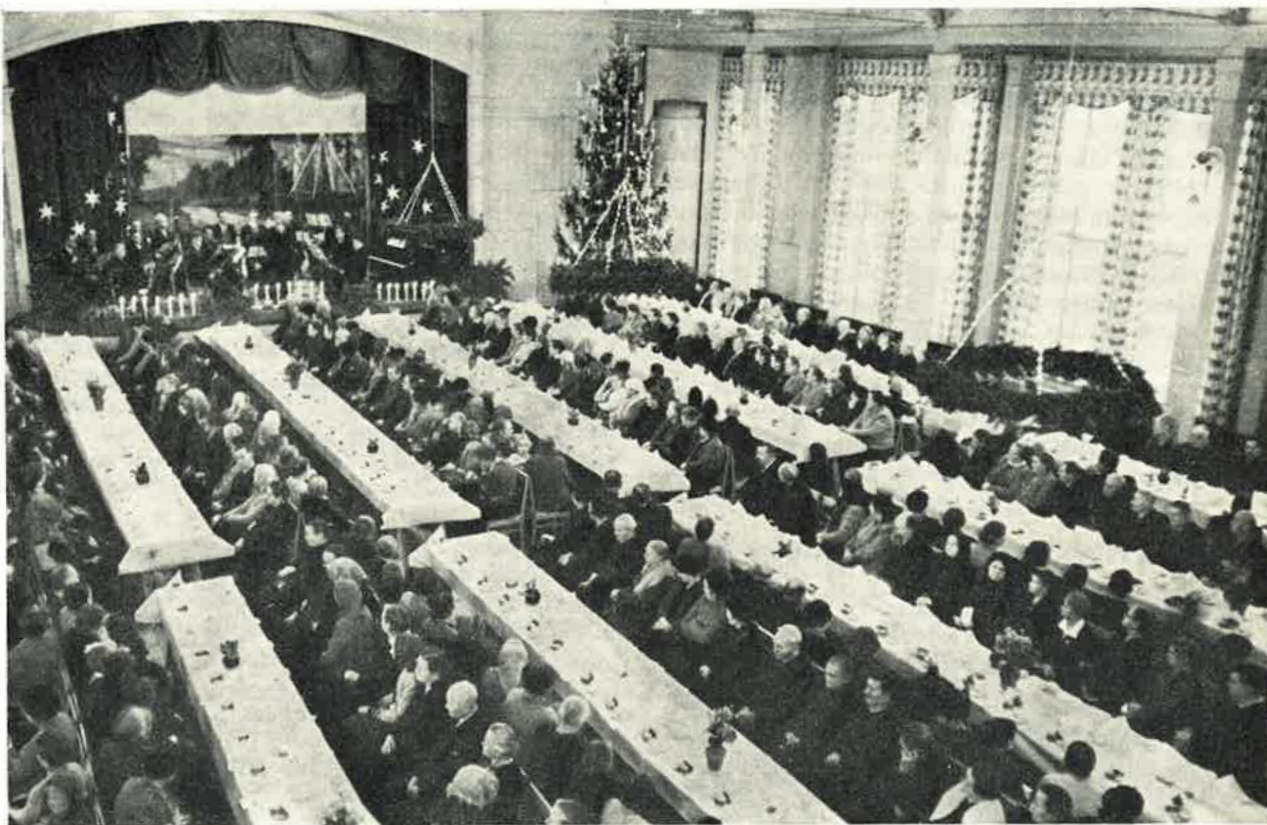
Rakennusosasto: Juho Eronen, Kaarlo Mäkinen.

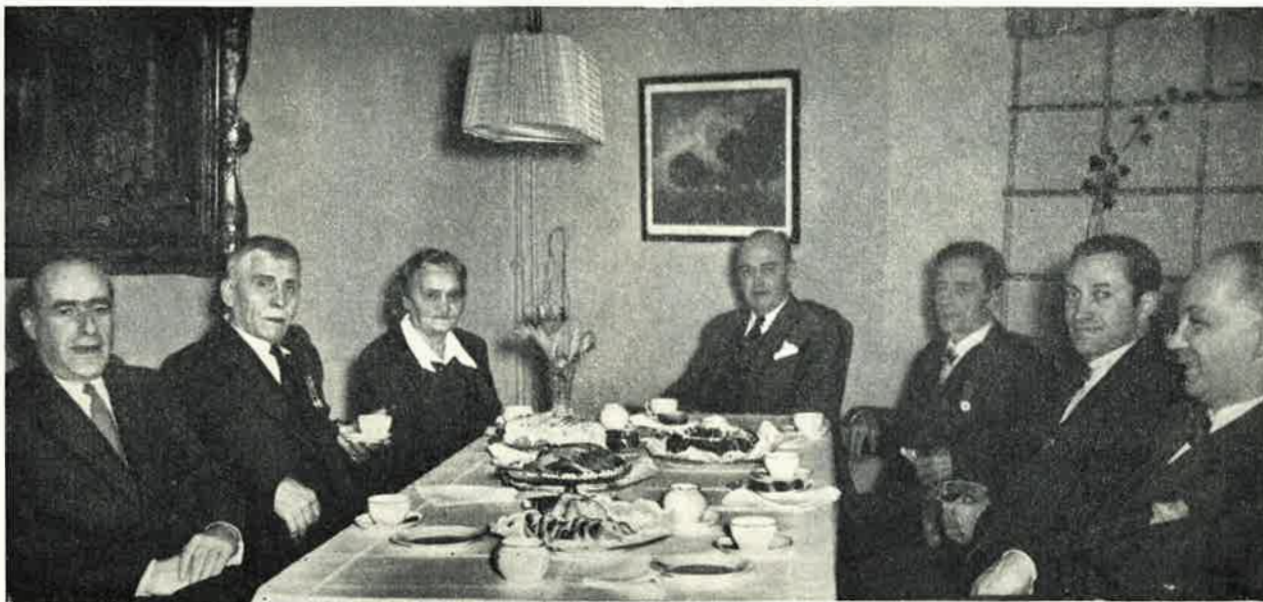
KOUVOLAN KIRJA- JA KIVIPAINO

Aino Vanhanen, Mirjam Kukkonen.

Tuokiokuvia eläkeläisten pikkujoulujuhlilla Voikkaalla ja Kuusankoskella.

KAKSI KULTAMITALIMIESTÄ

Joulukuun 27 p:nä Kymintehtaan virkamiesklubilla vietetyssä juhlatilaisuudessa ojensi yhtiön varatoimitusjohtaja Knut von Troil yhtiön kultaisen ansiomerkin kahdelle puoli vuosisataa yhtiötä palvelleelle työn veteraanille. Merkin saivat kalanterinkäyttäjä Alvar Virtanen Kymin paperitehtaalta ja leikkuukoneenkäyttäjä Viktor Kunnas Kuusaan paperitehtaalta. Kuvassamme vasemmalta lukien teknillinen johtaja B. Estlander, Alvar Virtanen rouvineen, varatoimitusjohtaja Knut von Troil, Viktor Kunnas, dipl.ins. J. Sundström ja sosiaalipäällikkö Ake Launikari.

siin saman perheen jäseniä, lausui puhuja lopuksi ja toivotti kaikille hyvää ja siunauksellista joulua. Juhla päätettiin laulamalla yhteisesti "Maa on niin kaunis".

KUUSANKOSKELLA

viritti mielet aitoon joulutunnelmaan Voglerin mah-tava "Hoosianna", jonka Kuusankosken Orkesteri maisteri Veikko Talven johdolla aluksi soitti. Kutsuvieraat toivotti tervetulleiksi sosiaalipäällikkö Ake Launikari. Puhuja mainitsi mm., että kun vuosi sit-ten ei perinteelliseksi käynyt eläkeläisten joulu-juhlaa saatu tunnetuista syistä annetun kokoontumis-kiellon takia järjestää, on tämä juhla ollut sitä odo-tetumpi ja muodostunut meille kaikille ilon aiheeksi. Toinen ilon aihe on se, että me nyt ensimmäisen ker-ran näemme täällä keskuudessamme seurakuntamme uuden kirkkoherran, rovasti Orkamaan, jota pyydän meidän kaikkien puolesta tervehtiä ja toivottaa hä-nelle menestystä vaativassa työssään seurakuntam-me paimenena. Kosketeltuaan yhtiömme piirissä aika-ajoin vietettävien erilaisten työnjuhlien ja tä-män joulujuhlan merkitystä niissä mukana oleville puhuja tervehti kutsuvieraita yhtiön johdon puolesta. Kun oli yhteisesti orkesterin säestyksellä laulettu "Maa on niin kaunis", soitti orkesteri sikermän jou-lulauluja ja sen jälkeen esiintyi Kuusankosken Mies-laulajat tarkastaja T. J. Stenvallin johdolla kajaut-

taen kolme laulua. Ammattikoulun oppilaista koottu lausuntakuoro esitti Lauri Pohjanpään runon "Neljäs tietäjä". Esityksen oli ohjannut ja sitä säesti pianolla rva Hillevi Hissa. Tämän jälkeen veisattiin yhteisesti kaksi säkeistöä jouluvirrestä "Enkeli taivaan" ja ro-vasti Orkamaa piti hartauspuheen, jonka aiheena oli joulun sanoma. Jouluna, hyvän tahdon juhvana, annetaan ja saadaan lahjoja, mutta arvokkaimmatkin niistä ovat vähäisiä sen lahjan rinnalla, joka meille on annettu vapahtajassamme Jeesuksessa Kristuk-sessa, lausui puhuja muun muassa. Puheen päätyttyä veisattiin viimeinen säkeistö edellä mainitusta vir-restä ja sen jälkeen seurasi kahvitarjoilu, jonka lo-massa laulettiin yhdessä useita joululauluja. Ohjel-massa oli sitten ammattikoulun tyttöoppilaiden esit-tämä tonttuleikki, jonka oli ohjannut nti Leena Har-lin. Yhteiskoulun oppilaan Kaija Nenosen lausuttua runon nähtiin Topeliuksen satunäytelmä "Pudonnut kenkä" ammattikoulun oppilaiden esittämänä. Oh-jaustyön oli suorittanut rva Hillevi Hissa. Näytelmä esitettiin reippaasti ja osuvasti, ja varsinkin sen kes-keisin henkilö, torimatami, ansaitsee erityisen kiitos-maininnan. Sosiaalipäällikkö Launikarin toivotettua lopettajaispuheessaan hyvää ja rauhallista joulujuh-laa veisattiin yhteisesti "Mä seisahdun nyt seimelles", mihin tämä tunnelmallinen ja pitkäksi aikaa muiste-lemisen aihetta antanut juhla päättyi.

Sekä Voikkaalla että Kuusankoskella jaettiin kai-kille osanottajille Suomen Punaisen Ristin joululehti.

40 VUOTTA PALVELLEITA

Aarne Aarnio.

PAPERINLAJITTELIJA MARTTA LAAKSO

Voikan paperitehtaalta tulee 29. 2. 54 olleeksi 40 vuotta yhtiömme palveluksessa. Hän on syntynyt 18. 2. 1894 Iitissä ja tullut 1. 7. 1911 työhön Voikan paperitehtaalle, missä onkin sitten työskennellyt miltei koko palveluksessaoloaikansa.

KIRJURI AARNE ALFRED AARNIO

Voikan paperitehtaalta tulee 31. 3. 54 olleeksi 40 vuotta yhtiömme palveluksessa. Hän on syntynyt 3. 6. 1895 Kymintehtaalla ja tullut 1. 4. 1914 Voikan paperitehtaalle, missä toimi aluksi nuorempana kirjurina. Nykyiseen tehtäväänsä hän siirtyi v. 1917. Ennen yhtiömme tuloaan hän oli jonkin aikaa Hämeenlinnan Rohdoskaupan palveluksessa.

Aarnio on osallistunut lukuisiin yhteiskunnallisiin rientoihin. Palokuntaan hän on kuulunut 38 vuotta toimien 30 vuotta sihteerinä. Hän on myös innokas laulumies ja on kuulunut Voikan Sekakuoroon sen perustamisesta eli v:sta 1930 alkaen ollen koko ajan kuoron sihteerinä. Myös paikkakunnan urheiluseuroissa hän on aikoinaan toiminut aktiivisesti hoitaen useita luottamustehtäviä. Suojeluskuntaan hän kuului sen perustamisesta alkaen. Ulkoilu ja metsästys ovat edelleenkin Aarnion mieluisia vapaa-ajan harrastuksia, vaikka viime aikoina vapaa-ajat ovat kuneet pääasiassa oman talon rakennuspuuhissa.

LEHTEMME SEURAAVA NUMERO

ilmestyy kahden kuukauden kuluttua eli huhtikuun 20 p:nä. Siihen tarkoitetut kirjoitukset ja kuvat pyydetään lähettämään toimitukselle maaliskuun 15 päivään mennessä.

MERKKIPÄIVIÄ

70-VUOTIAS

Rullien kuljettaja Antti Lehtinen, Voikan paperitehtaalta, 14. 3. 54. Hän on syntynyt Iitissä ja tullut yhtiömme palvelukseen marraskuussa 1919 Voikan ulkotyöosastolle. Vuonna 1922 hän siirtyi paperitehtaalle toimien siellä eri tehtävissä. Nykyisessä toimensaan rullien kuljettajana hän on ollut vuodesta 1942 lähtien.

60-VUOTIAITA

Pumppumies Yrjö Lindqvist, Kymin selluloosatehtaalta, 27. 2. 54. Hän on syntynyt Kuusankoskella. Yhtiömme palvelukseen hän tuli ensimmäisen kerran v. 1905 silloiselle pannuhuoneelle puita lastaamaan. Oltuaan välillä raamiverstaalla rimojen ja kimpien karrääjänä hän siirtyi paperitehtaalle, missä oli kymmenisen vuotta, ensin prässäpoikana ja myöhemmin rulla- ja silinterimiehenä. Sen jälkeen hän kierteli muualla Suomessa työskennellen eri tehtaissa, mm. Kaukaalla, Ensossa, Tainionkoskella ja Pankakoskella. Vuonna 1944 hän palasi yhtiömme työhön, vanhan viirakoneen hoitajaksi Kymin selluloosatehtaalle. Ennen kuin hän tuli nykyiseen toimeensa pumppumieheksi selluloosatehtaalle, hän oli jonkin aikaa hevosmiehenä.

Työnjohtaja Onni Viljam Klén, Kymin talousosastolta, 4. 3. 54. Hän on syntynyt Mäntyharjussa. Ennen yhtiömme palvelukseen tuloaan hän työskenteli puolustuslaitoksessa kuormastovääpelinä sekä valtion rautateillä ylimääräisenä asema-, juna- ja vaihdemiehenä. 6. 7. 27 lähtien hän oli Enso-Gutzeit Oy:n liikenneosastolla junailijana hoitaen tätä tehtävää vuoteen 1944, jolloin tuli yhtiömme palvelukseen aluksi Eerolan kartanoon, mistä myöhemmin siirtyi talousosastolle. Työnjohtaja Klén on nuoresta pitäen ollut kiinnostunut hevosiin. Hän on suoritta-

Antti Lehtinen.

Yrjö Lindqvist.

Onni Klén.

Akseli Ylikangas.

K. J. Lindroos.

Konrad Mattsson.

nut hevoshoitokurssit ja ollut ajajana useissa ravikilpailuissa saaden jopa ensimmäisiäkin palkintoja. Hän oli mukana vapaussodassa sekä talvi- ja jatkosodassa ja on hänellä muistona niistä muutamia kunniamerkkejä.

Lehtemme toimitussihteeri, opettaja Akseli Arvi Ylikangas, sosiaaliosastolta, 28.3.54. Hän on syntynyt Viipurissa. Tultuaan ylioppilaaksi Viipurin klassillisesta lyseosta v. 1913 hän antautui sanomalehtialalle työskennellen ensin sanomalehti Viipurin ja myöhemmin Karjalan Aamulehden palveluksessa. Jätettyään sanomalehtityön hän oli vuoden väliaikaisena opettajana Perkjärven asemapiirin kansakoulussa ja hospiteerasi sen jälkeen lukuvuoden 1926—27 Sortavalan seminaarissa saaden pätevyyden kansakoulunopettajan virkoihin. Heti seminaarista päästyään hänet valittiin tietopuolisten aineiden opettajaksi Kymin Oy:n poikain ammattikouluun, jonka kirjoissa hän oli vuoden 1945 kevätlukukauden loppuun. Kun ammattikoulutalo oli sodan aikana muussa käytössä, hän siirtyi sosiaaliosastolle ja on vuodesta 1945 alkaen ollut Kymi-Yhtymä-lehden toimitussihteerinä, jota tehtävää hän sitä ennen oli sivutoimena hoitanut lehden perustamisesta eli vuodesta 1936 lähtien. Sota-aikana, jolloin Kymi-Yhtymä-lehti ei ilmes-

tynt, hän oli "Kuusankoskelainen kotona ja rintamalla"-nimisen lehden toimittajana. Opettaja Ylikangas on monin tavoin osallistunut yhteisiin rientoihin. Viipurissa ollessaan hän kuului vuokralaisyhdistyksen edustajana kaupungin vuokrantarkkailulautakuntaan ja palloseurojen yhteisenä edustajana kaupungin urheilulautakuntaan, toimi useita vuosia Viipurin Susien, Viipurin Luistinseuran, Viipurin Vuokralaisyhdistyksen ja Itä-Suomen Sanomalehtimiesyhdistyksen johtokuntien jäsenenä ja sihteerinä ja oli Viipurin ensimmäisen ulkoilmateatterin perustajia sekä johtokunnan jäsen ja sihteeri. 1920-luvun alkupuolella hän kuului jäsenenä Suomen Sanomalehtimiesten Liiton hallitukseen. Kuusankoskella hän on kuulunut kunnanvaltuustoon, toiminut kirkkovaltuuston sihteerinä, ollut Kuusankosken Kansallisseuran ja Kuusankosken Vedon puheenjohtajana, Kuusankosken Opettajayhdistyksen, Kymintehtaan Sekakuoro Kaiun ja Kuusankosken Kansannäyttämön Kannatusyhdistyksen sihteerinä sekä Kuusankosken Teatterin johtokunnan jäsenenä. Kuusankosken Veto on kutsunut hänet kunniapuheenjohtajakseen ja Kuusankosken Opettajayhdistys kunniajäsenekseen. Hän on tehnyt erinäisiä ulkomaanmatkoja, mm. keuhalla 1924 sanomalehtimiesstipendeillä opintomatkan

Vilho Saesvirta.

August Laari.

Väinö Sokura.

Anton Laurila.

Ranskaan ollen samalla matkalla sanomalehtiselostajana Pariisiin olympialaisissa kisoissa.

Kustaa Jalmari Lindroos, klooritehtaalta, 18. 4. 54. Hän on syntynyt Janakkalassa ja tullut yhtiömme palvelukseen v. 1911 prässipojaksi Kymin paperitehtaalle. Oltuaan välillä vuoden metsätoimissa hän tuli v. 1913 uudelleen yhtiön työhön, sillä kertaa Kuusaan ulkutyöosastolle, jonka kirjoissa oli 27 vuotta. Vuonna 1940 hän siirtyi klooritehtaalle työskennellen siellä edelleenkin. Lindroos tuli viime vuoden syyskuussa olleeksi yhtiömme palveluksessa 40 vuotta.

50-VUOTIAITA

Elsa Skarin, Voikan selluloosatehtaalta, 24. 2. 54. Hän on syntynyt Elimäellä ja ollut yhtiön palveluksessa vuodesta 1933 lähtien.

Lastaustyönjohtaja Konrad Mattsson, Kymin paperitehtaalta, 3. 3. 54. Hän on syntynyt Valkealassa. Yhtiömme palvelukseen hän tuli ensimmäisen kerran 2. 5. 22 Haukkasuolle, missä työskenteli alun kolmatta vuotta. Oltuaan välillä maataloustöissä hän tuli 29. 5. 28 Kymin rakennusosastolle ja siirtyi sieltä 3. 7. 29 Kymin paperitehtaalle rotatiokoneen apumieheksi. Tässä toimessa hän oli 24. 8. 36 saakka, jolloin muutti Kuusaan paperitehtaalle. Siellä hän työskenteli rotatiokoneenkäyttäjänä, silinterimiehenä ja kreppikoneenkäyttäjänä yli 12 vuotta. Sen jälkeen hän oli lyhyen aikaa jälleen Kymin paperitehtaalla, mutta palasi 1. 6. 49 takaisin Kuusaan paperitehtaalle kreppikoneenkäyttäjäksi. 31. 3. 50 hänet nimitettiin lastaustyönjohtajaksi Kymin paperivarastolle ja on hän tässä toimessa edelleenkin. Mattsson on tullut tunnetuksi etevänä painijana. Hän on saavuttanut useita TUL:n Kymenlaakson piirin mestaruuksia, ollut edustajana piirikuntaotteluissa, Eestin TUL—Kymenlaakso-ottelussa, Norjan AIF—Suomen TUL-ottelussa sekä Eesti—Suomi-maaottelussa. Vuonna 1941 hän saavutti ikämiesten Suomen mestaruuden sarjassa alle 79 kg ja vielä v. 1950 TUL:n ikämiesten mestaruuden sarjassa alle 87 kg. Hän on kuulunut Kuusankosken Puhdin johtokuntaan ja toiminut seuran puheenjohtajana. Kunniajäseneksi hänet kutsuttiin v. 1949. Hän toimi Kuusankosken talkoopäällikkönä vuosina 1943—45 ja kuului Kuusankosken Aseveliyhdistyksen johtokuntaan sekä Suomen Aseveljien Liiton Kymenlaakson piirin piiritoimikuntaan liiton perustamisesta aina sen lakkauttamiseen saakka.

Hioja Vilho Saresvirtä, Kymin puuhiomosta, 10. 3. 54. Hän on syntynyt Luumäellä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli 12. 5. 27 Voikan rakennusosastolle ja on siitä lähtien ollut yhtäjaksoisesti työssä eri

osastoilla. 2. 1. 46 hän siirtyi Kymin puuhiomoon, missä edelleenkin työskentelee.

Maalari August Laari, Kymin asunto-osastolta, 12. 3. 54. Hän on syntynyt Valkealassa. Ensimmäisen kerran hän tuli yhtiömme palvelukseen v. 1920 Voikan paperitehtaalle kimpirullia maalaamaan. Tämä työ ei häntä kuitenkaan tyydyttänyt, joten hän v. 1922 siirtyi maaliverstaalle. Suoritettuaan asevelvollisuutensa hän hankki lisää ammattitaitoa eräissä Helsingin ja Kouvolan maalausliikkeissä. Vuodesta 1926 lähtien hän on sitten toiminut yhtämittaisesti maalarina asunto-osastolla. Pulavuosina hän hankki lisäansiota pienemmällä pensselillä ja sai harrasteilijain taidenäyttelyssä Helsingissä ensimmäisen palkinnon useasta työstä sekä kehoituksen jatkaa opiskelua. Taulumaalaus jäi kuitenkin vapaa-ajan harrastukseksi, sillä iso pensseli on varmempi leivän jatkuvuuden takaaja.

Purkaja Väinö Sokura, Voikan ulkutyöosastolta, 13. 3. 54. Hän on syntynyt Luumäellä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli v. 1928 mainitulle osastolle, missä nykyisin työskentelee puutavaran kuormajana ja purkajana.

Jälkivuolija Urho Edvin Laaksonen, 23. 3. 54. Hän on syntynyt Sippolassa. Ensimmäisen kerran hän tuli yhtiömme palvelukseen v. 1923. Voikan selluloosatehtaalla hän on ollut työssä vuodesta 1948 lähtien.

Höylänasettaja Kalle Johannes Karnelo, Kuusaan sahalta, 24. 3. 54. Hän on tullut yhtiömme palvelukseen 8. 10. 35 lastaajaksi mainitulle sahalle. Myöhemmin hän on toiminut höylääjänä ja on nykyisin höylänasettajana. Karnelo on työssään erittäin taitava ja tunnollinen.

Jalmari Ärling, Voikan rakennusosastolta, 25. 3. 54. Hän on syntynyt Jämsässä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli v. 1928 mainitulle osastolle. Työskenneltään välillä puuhiomolla ja korjauspajalla hän siirtyi v. 1932 Voikan ulkutyöosastolle, missä oli 15 vuotta. Oltuaan sen jälkeen hevosmiehenä maatalousosastolla hän palasi v. 1951 takaisin Voikan rakennusosastolle.

Pinooja Anton Laurila, Voikan puuhiomolta, 2. 4. 54. Hän on syntynyt Iitissä. Vuonna 1920 hän tuli ensimmäisen kerran yhtiömme palvelukseen Kymin rakennusosastolle. Kesällä 1921 hän oli Voikan voimalaitostyömaalla ja siirtyi 4. 8. 21 Voikan ulkutyöosastolle, missä sitten pääasiallisesti työskenteli aina siihen saakka, kunnes v. 1949 siirtyi nykyiseen työpaikkaansa Voikan puuhiomolle. Laurila tunnetaan taitavana ja useaan ammattiin pystyvänä työntekijänä.

Urheiluyhdysmiesten opintopäivien osanottajat kokoontuneina Vuolenkosken lomakodin saliin.

URHEILUYHDYSMIESTEN OPINTOPÄIVÄT

Jo vakiintuneen tavan mukaan järjestettiin Kymin Oy:n Kuusankosken ja Voikan tehtaitten sosiaali-osastojen toimesta osastojen urheiluyhdysmiesten opintopäivät joulukuun 12 ja 13 p:nä Vuolenkosken lomakodissa.

Päivät avasi sosiaalijohtaja, kunnallisneuvos Eino Wallenius kertoen samalla omakohtaisia esimerkkejä liikunnan edullisesta vaikutuksesta ja toivoen päivien muodostuvan yhdysmiehille opiksi ja virkistykseksi.

Ensimmäisenä alustuksena kuultiin terveyssisar Eva Vileniuksen mielenkiintoinen esitys urheilutapaturmista ja niiden torjunnasta. Alustaja käsitteli yksityiskohtaisesti eri liikuntamuodoissa sattuvia tapaturmia ja korosti erityisesti ennakkoehkäisevän torjunnan merkitystä, joka valitettavan usein unohdetaan. Lopuksi käytiin läpi yksinkertaisimmat ensiaputoimenpiteet erilaisten urheilutapaturmien satuttaessa. Esitystä täydensi mielenkiintoinen urheiluturvallisuutta käsittelevä elokuva. Alustuksen johdosta keskusteltiin vilkkaasti. Iltapäivällä pidettiin erikseen kummankin tehtaan urheiluyhdysmieskokoukset, joissa tärkeimpinä kysymyksinä olivat vuoden 1954 liikuntasuunnitelma sekä yleiset periaatteet harrastuskilpailuissa. Sen jälkeen oli ohjelmassa vielä

ulkoilua, lentopalloa ym. Päivällisen jälkeen käytiin saunassa ja myöhemmällä seurattiin urheiluaiheista filmiesitystä.

Toisen päivän ohjelman aloitti liikuntaneuvoja Raine Valleala alustamalla kysymyksen palkitsemisperiaatteista eri kilpailuissa. Esitys aiheutti vilkkaan keskustelun. Yhtiön johdolle päätettiin esittää mm., ettei harrastushiihdossa aikuisten sarjassa enää jaetaisi esinepalkintoja mieskohtaisen paremmuuden perusteella, vaan palkinnot arvottaisiin kaikkien vähintään viiden arvan tulokseen päässeiden kesken. Tämän jälkeen luennoi sosiaalipäällikkö Åke Launikari seikkaperäisesti teollisuuden sosiaalitoiminnasta. Erikoista mielenkiintoa herättivät sosiaalikulut. Lopuksi kuultiin urheiluopiston johtajan Esko Palmion esitys vapaa-ajan vietosta Yhdysvalloissa. Luennoitsija selosti erityisesti vapaa-ajan ongelmaa siellä ja niitä vaikeuksia, joita yhä kehittyvä yhteiskunta on synnyttänyt. Pitkälle kehitetty työnjako vaatii yhä enemmän vastapainotoimintaa vapaa-aikana, ja varsinkin juuri liikunnan avulla koetetaan tilannetta helpottaa. Uusia näkökohtia avartanut esitys sai lisävalaistusta keskustelussa, jonka kuluessa tehtiin lukuisasti kysymyksiä.

Päiville osallistui kaikkiaan 25 yhdysmiestä.

Uusi hiihtomaja

Yhtiöläisten sekä heidän perheenjäsentensä käytettävissä on nykyisin hiihtomaja, joka sijaitsee Nauhan maastossa Kalliojärven pohjoispuolella. Matkaa kummaltakin tehtaalta on sinne n. 7 km. Majalle johtavat ladut erkaantuvat uuden hautausmaantien puolivälistä ja Voikan tehtaasta sillan luota. Maja on avoinna joka päivä klo 7—20. Perillä saatavana virvoitusjuomia ja makeisia.

Ansioimerkin saaneita

Kymin Oy:n hopeisen ansioimerkin 25-vuotisesta palveluksesta ovat metsäosastolla työskentelevistä tänä vuonna saaneet seuraavat 19 henkilöä:

Sippolassa ojensi metsänhoitaja E. Valleala ansioimerkin metsätyömies Kustaa Ukkoselle ja karjakko Rakel Vehmakselle Sippolan metsäkouluhoitoalueesta.

Metsänhoitajat Sten Furuholm ja Veli Hakola jakoivat ansioimerkin työnjohtaja Ville Ilvekselle ja aputyönjohtaja Robert Mäkelälle Kymin hoitoalueesta.

Metsänhoitaja Jorma Niinikoski ojensi Haukivuorella ansioimerkin piirityönjohtaja Eemil Manniselle Päijänteen hoitoalueesta.

Jyväskylässä toimitti metsänhoitaja Gunnar Duncker ansioimerkkien jaon seuraaville Keski-Suomen hoitoalueen henkilöille: piirityönjohtaja Kalle Hakkaraiselle, piirityönjohtaja Arvi Klemille, työnjohtaja Juho Siekkiselle, metsätyömies Eemil Straniukselle ja metsätyömies Eemil Tiaiselle.

Kuopiossa järjestetyssä tilaisuudessa jakoi metsänhoitaja Rolf Arnkil rouva Martta Niskasen avustamana ansioimerkin seuraaville metsäosaston miehille: piirityönjohtaja Toivo Haajalle, metsätyömies Petter Hiltuselle, metsätyömies Kalle Hämäläiselle ja työnjohtaja Martti Immoselle Saimaan hoitoalueesta sekä metsätyömies Jussi Markkaselle, työnjohtaja Pekka Matilaiselle, asentaja Matti Ruususelle, korjaustyömies August Vilanderille ja työnjohtaja Väinö Sundvallille Savon hoitoalueesta.

60-vuotias

Heikki Murtonen.

Laivanpäällikkö Heikki Murtonen 16. 1. 54 Mikkelissä. Hän on syntynyt Mikkelin pitäjässä. Yhtiömme palvelukseen hän tuli 1. 4. 13 Saimaalla kulkevan hinaaja-aluksen Halla VIII:n kansimieheksi, josta toimesta siirtyi v. 1915 saman aluksen perämieheksi. Palveltuaan eri aluksissa perämiehenä vuoteen 1925 hän on tämän jälkeen ollut usean aluksen ja viimeiset 17 vuotta Halla VII:n päällikkönä. Talvisin hän on ollut työnjohtajana metsätyömailla sekä Saksalan telakalla laivojen korjaustöissä. Laivanpäällikkö Murtonen tuntee hyvin ammatinsa ja on ollut luotettava ja tunnollinen kaikissa toimissaan. Nuoruusvuosinaan hän harrasti innokkaasti painia, josta muistona on erinäisiä palkintoja. Hän on saanut Kymin Oy:n 25-vuotisansioimerkin.

METSÄOSASTO

*Vanhaa ja uutta rin-
nakkain. Oikealla
Verlan tehtaan hio-
mo ja kanavan ala-
päässä rakenteilla
oleva voimalaitos
harjannostajais-
asussaan.*

Uusi voimalaitos rakenteilla Verlaan

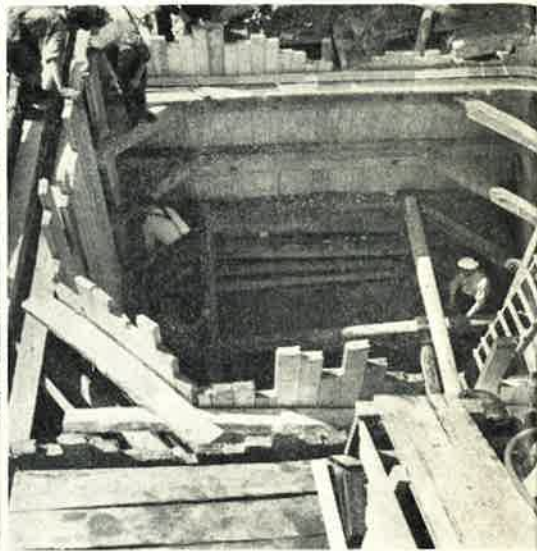
Pienellä, syrjäisellä Verlalla on erikoisasema Kymenlaakson puunjalostusteollisuuden historiassa. Inkeröisten puuhiomon ja paperitehtaan kanssa Verlan puuhiomo oli maakuntamme ensimmäinen puunjalostustehdas vesisahoja lukuun ottamatta. Kumpikin tehdas aloitti tuotantonsa jo 1872, jolloin Kuusankosken valtaaminen teollisuuden palvelukseen vasta alkoi. Hugo Neumanin pienellä Verlan puuhiomolla oli tosin epäonnea ensimmäisen vuosikymmenen aikana, mutta perustus vastaiselle toiminnalle joka tapauksessa jo silloin laskettiin. Sitten patruuna Kreidlin aikana alkoi tehtaan vaiheissa menestyksellinen kausi. Tehdas rakennettiin v. 1882 uudestaan ja hiomon ohella Verlasta tuli myös pahvitehdas. 1800-luvun viime vuosikymmenellä hirsinen tehdasryhmä muut-

tui tiiliseksi. Muutenkin seurattiin valppaasti kehityksen kulkua, ja jo niin varhain kuin v. 1889 Verla sai sähkövalon. Pajarakennukseen kanavan varteen asennettiin viipurilaisen toiminimi Wahl & Co:n valmistama generaattori, joka kehitti valovoimaa 200 hehkulamppua varten. Sähkövalon syttyminen pienessä Verlan tehdaskylässä 65 vuotta sitten oli paikkakunnan elämässä suuri edistysaskel. Verlan tehtaan siirryttyä Kymin Oy:n haltuun rakennettiin v. 1923 varsinainen voimalaitos. Valaistuksen lisäksi siitä on saatu voimaa myös tehtaan käyttöön, joskin hiomakoneet ovat edelleen olleet turpiinikäyttöisiä.

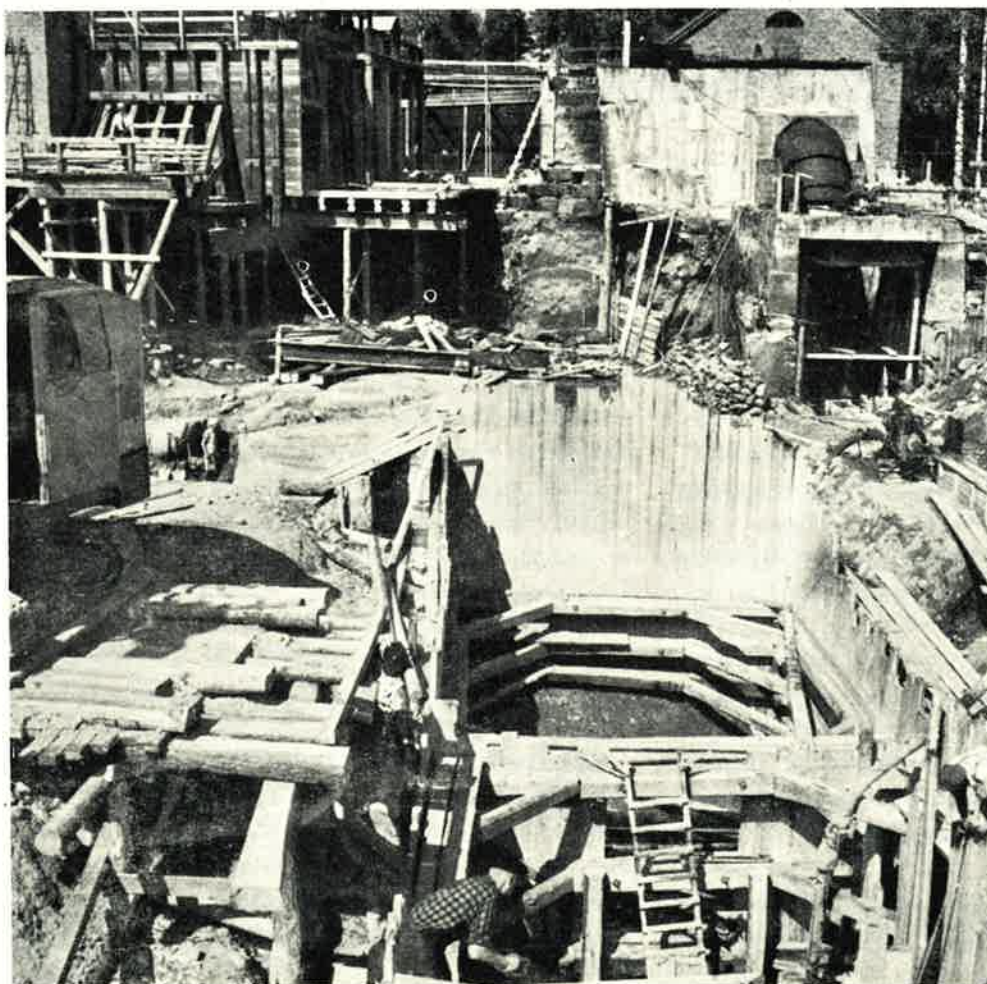
Tällä vuosisadalla Verla ei ole voinut seurata isoisten tehtaiden esimerkkiä, sillä sen luontaiset mahdollisuudet ovat olleet rajoitetut. Mahtava Kymi ei kuo- hu Verlan koskessa, vaan paljon vaatimattomampi Mäntyharjun reitti, jonka vesimäärä eri vuodenaikoina vaihtelee melkoisesti. Voimansaanti on siten rajoitettu, eikä rautatiekään ole yltänyt Verlaan saakka,

WERLAN TEHDAS

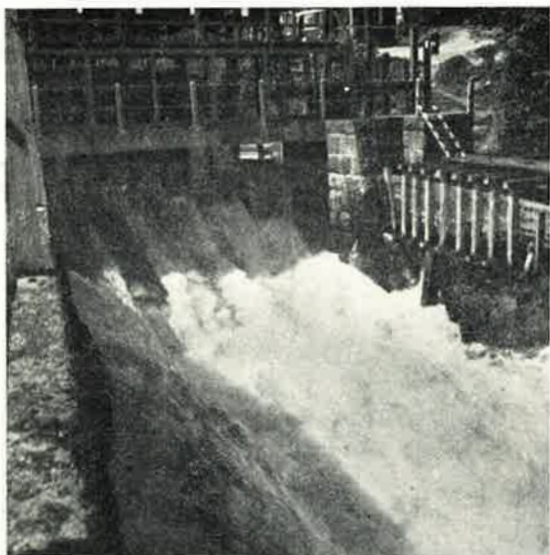

Viime kesän näkymiä Verlan voimalaitostyömaalta

Ylhäällä vasemmalta lukien: Teräspontista tehtyä työpatoa kosken alapuolella. Alakanavan siipimuurin työkuopan seinän teko käynnissä. Alakanavan työkuopassa miehet joutuivat työskentelemään vaikeissa olosuhteissa veden alituisen ahdistellessa.

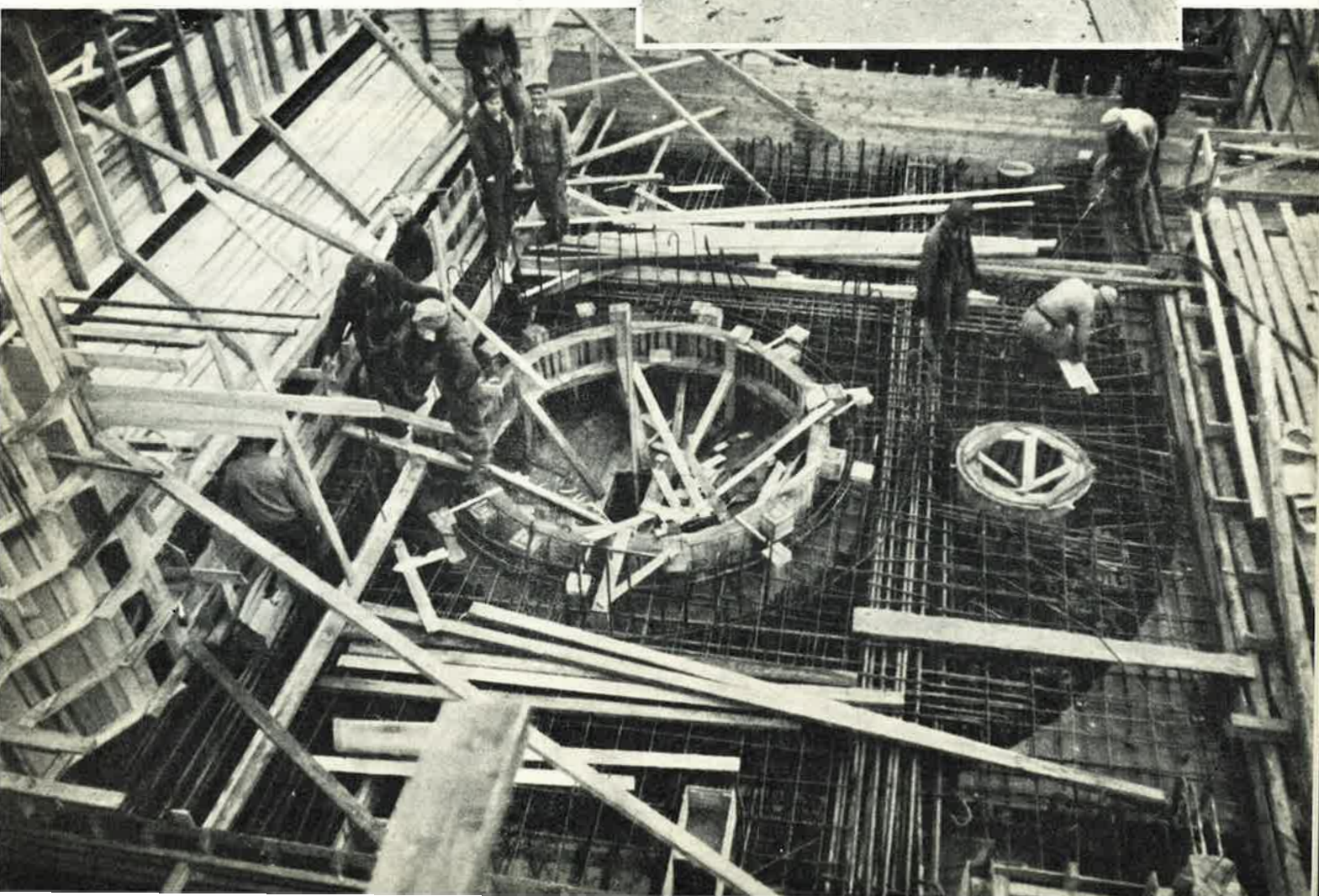
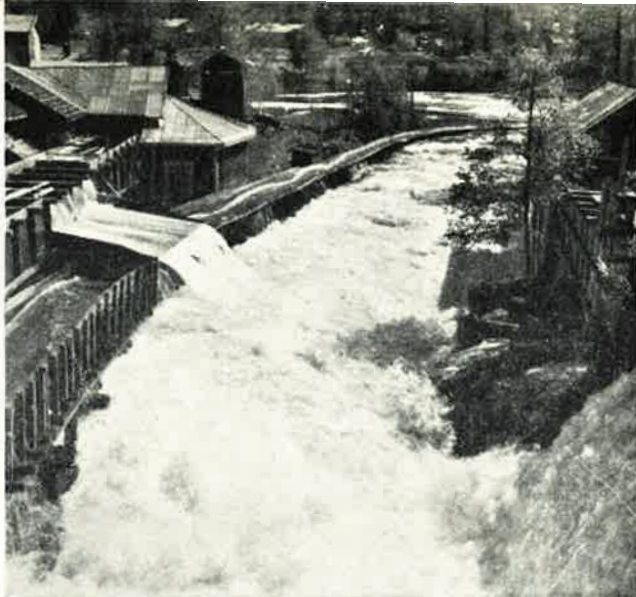
Vieressä: Yleiskuva voimalaitoksen perustustöistä. Taus-talla vasemmalta tehtaan turpiinikammio, tehtaan turpiinikanavan alapää ja vanha voimalaitos imuputkineen.

Vieressä: Kanava tyhjiällä.

*Ylhäällä: Koskessa oli vettä sitä runsaammin.
Vesi syöksyy avonaisesta sulkuportista ja jatkaa matkaansa vahtoavana koskena.*

Alhaalla: Turpiinin spiraalin rauditus menossa.

Harjannostajaistilaisuudesta Verlan seuratalossa. Verlan naisväki on myös osallistunut rakennustöihin. Viereisellä sivulla: Vasemmalla: Dipl.ins. Nils Lindblom pitämässä tervehdyspuhetta. Oikealla: Pääluottamusmies Väinö Lautamatti kiittää työntekijöiden puolesta.

joskin tehdas on sentään melkein sen tuntumassa 7½ kilometrin päässä. Ennen kaikkea näistä rajoituksista johtuu, että Verlan tehdas on Kreidlin päivästä saakka säilynyt kutakuinkin entisellään. Sen tähden Verlalla onkin tuollainen vanhahtava leima. Se on kuin tehdasidylli vuosikymmenien takaa.

Viime vuosi merkitsi kuitenkin perinpohjaista muutosta Verlan tasaisessa elämänrytmissä. Pitkän aikaa on tosin suunniteltu uuden voimalaitoksen rakentamista Verlan koskeen, mutta se on siirtynyt, kunnes siitä nyt on tullut tosi. Voimalaitoksen valmistuttua koski voidaan tähänastista tehokkaammin käyttää hyödyksi.

Työt pantiin alkuun viime vuoden tammikuussa,

jolloin ryhdyttiin suorittamaan lisäpohjatutkimuksia. Pian saapui kosken rannalle Lorain-kaivinkonekin poistamaan rantakallion päällä olevaa maakerrosta, jonka jälkeen päästiin käsiksi työsilan ja työpadon rakentamiseen. Patoa tarvittiin kaikkiaan 115 metriä, josta 15 metrin pituudelta kaksinkertaista. Pääosa patoseinämästä rakennettiin kuuden metrin pituisista teräsponteista.

Tämän jälkeen alkoi voimalaitoksen rakennuspaikan tyhjentäminen vedestä. Se ei käynyt kuitenkaan päinsä ilman tehtaan seisauttamista ja kanavan tyhjentämistä. Tehdas pysäytettiin huhtikuun 26 päivänä, jonka jälkeen alkoi työkuopan tyhjentäminen. Se oli vuotojen takia erittäin hankalaa. Taidolla ja sitkey-

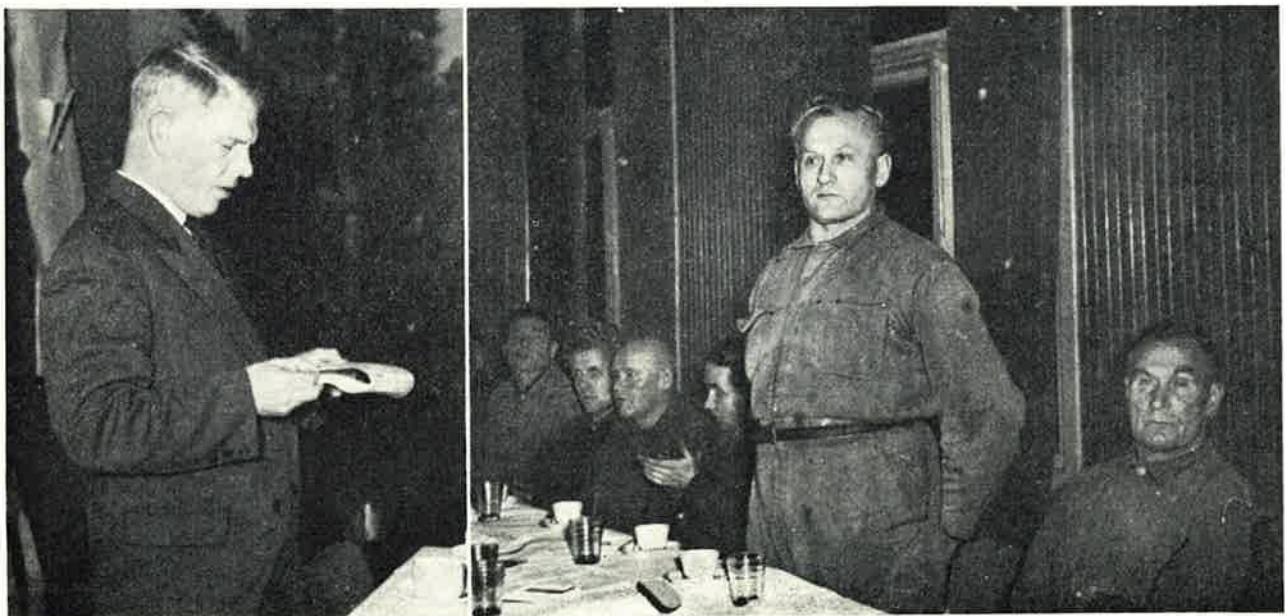
dellä vaikeuksista kuitenkin selvittiin ja pohja saatiin näkyviin toukokuun 3 päivänä. Töitä jatkettiin tämän jälkeen kolmessa vuorossa. Maata poistettiin kaikkiaan 1.500 m³, josta kalliota 300 m³. Alakanavan siipimuuri ulottuu aina kahdeksan metrin syvyyteen vedenpinnan alapuolelle. Betonivaluun päästiin juhannuksen jälkeen ja syyskuun aikana saatiin kaikki vedenalaiset valut suoritetuiksi. Lokakuun 10 päivänä laskettiin vesi jälleen kuoppaan ja pari päivää sen jälkeen voitiin hiomo ja pahvitehdas panna viiden ja puolen kuukauden pakollisen tauon jälkeen uudelleen käyntiin. Voimalaitoksen muuraus aloitettiin välittömästi ja jo joulukuun 12 päivänä vietettiin harjannostajaisia.

Harjannostajaisjuhla pidettiin Verlan seuratalossa. Sali täyttyi etupäässä tehtaan omasta väestä, sillä lukuun ottamatta rakennustöiden teknillistä johtoa oli töistä selviydytty omin voimin. Kutsuvieraina nähtiin tilaisuudessa mm. Oy. Vesirakentajan toimitusjohtaja insinööri Kalle Ketomaa ja voimalaitosrakennuksen piirtänyt arkkitehti Arne Helander sekä Kuusankosken tehtaiden teknillisen alan edustajia.

Tervehdyspuheen piti Verlan tehtaan paikallispäällikkö, dipl.ins. Nils Lindblom. Hän mainitsi, että maailmanmarkkinoilla vallinnut ostohalun puute on vaikuttanut erittäin kohtalokkaalla tavalla Verlan tehtaan toimintaan. Tehtaan tuotteiden myynnissä on jo kauan ilmennyt vaikeuksia ja loppupuolella vuotta 1951 sekä vuoden 1952 aikana tuotanto jouduttiin sijoittamaan suurelta osalta varastoihin, joten pian kaikki mahdolliset varastoimistilat oli käytetty loppuun. Täten oltiin erittäin vaikean pulman, tehtaan pakollisen seisauttamisen edessä. Vaikka otettiin huo-

mioon tehtaan ja asuinrakennusten korjaustyöt ja kaikki muut tilapäisluontoiset työt, olisi niiden avulla saatu työllisyystilanne korjatuksi lyhyeksi aikaa, vain vajaaksi kuukaudeksi. Tarvittiin suurempi työmaa, ja silloin ryhdyttiin toteuttamaan pitkän aikaa suunnitteilla ollutta voimalaitoksen rakentamista. Kun Kymin vanhasta voimalaitoksesta vapautui samaan aikaan Kaplan-turpiini generaattoreineen, jotka pienin muutoksin sopivat Verlan voimalaitoksen koneistoksi, oli tämä omiaan helpottamaan suunnitelmien toteuttamista. Rakennussuunnitelman laati Oy. Vesirakentaja Helsingistä, ja itse työnjohto sekä rakentaminen annettiin Kymin Oy:n rakennusosaston tehtäväksi. Tällä tavoin voitiin helpommin sijoittaa työhön tehtaan oma väki, kuin mitä olisi asianlaista ollut vierasta urakoitsijaa käyttäen. Eräistä vaikeuksista huolimatta työt ovat sujuneet tuloksellisesti ja pian päästään aloittamaan voimalaitoksen koneiston asennustyöt. Puhuja kohdisti kiitoksensa kaikille, jotka olivat tavalla tai toisella osallistuneet rakennustyöhön. Erityisen lämpimin sanoin hän kiitti tehtaan työntekijöitä, jotka olivat auliisti siirtyneet tähän uuteen työhön ja sopeutuneet siihen kiitettävällä tavalla. Sekä miehet että naiset olivat selviytyneet kaikella kunnialla näistä monista varsin vieraista töistä, eikä tapaturmiakaan ollut sattunut.

Kun oli nautittu harjannostajaispöydän antimia, selosti rakennusosaston päällikkö, dipl.ins. Unto Viherlaiho rakennusvaiheita. Insinööri Kalle Ketomaa esitti kiitokset Oy. Vesirakentajan puolesta, ja työntekijöiden puolesta kiitti tehtaan johtoa pääluottamusmies Väinö Lautamatti.

Anna Vartiainen.

Aarne Tukiainen.

MERKKIPÄIVIÄ

75-VUOTIAS

Eläkeläinen Pekka Airaksinen 12.4.54. Hän on syntynyt Kuopion mlk:ssa. Tehtaan palveluksessa hän oli yli 48 vuotta ratatöissä, kunnes 19.10.52 siirtyi eläkkeelle. Vanhuudenpäiviään hän viettää Kuopiossa.

60-VUOTIAS

Anna Vartiainen 22.3.54. Hän on syntynyt Kaavilla, mistä muutti Juankoskelle v. 1935. Tehtaan palvelukseen hän tuli v. 1941 sahalle, mistä myöhemmin siirtyi kokoojakoneen hoitajaksi puuhio-moon työskennellen siellä edelleenkin.

50-VUOTIAITA

Sahuri Aarne Tukiainen 27.2.54. Hän on syntynyt Viipurissa. Juantehtaan palvelukseen hän tuli ensimmäisen kerran v. 1919 Karjalankoskelle "ylös-

Frans Pietikäinen.

Eemeli Pirinen.

"Merkkimiehet ja -naiset" vasemmalta lukien: Toini Myöhänen, Toivo Pirinen, Vilho Hiltunen, Veikko Antero Miettinen, Kalle Kuosmanen ja Hilikka Korhonen.

ANSIOMERKKIEN JAKO

Tehtaan Virkamieskerholla suoritettiin loppiaisena Kymin Oy:n ansiomerkkien jako niille henkilöille, jotka viime vuoden aikana tulivat olleiksi 25 vuotta tehtaan palveluksessa. Insinööri T. Timgren piti puheen, jossa hän erityisesti korosti pitkäaikaisen työn merkitystä ja kiitti merkin saajia uskollisesta palveluksesta. Sen jälkeen hän rouva Tellervo Laitisen avustamana jakoi ansiomerkit kunniakirjoineen, joita tällä kertaa saivat hioja Vilho Hiltunen, kirjuri Hilikka Korhonen, hollanteriosaston etumies Kalle Kuosmanen, tuntikirjuri Veikko Antero Miettinen, kirjanpitäjä Toini Myöhänen ja remmisuutari Toivo Pirinen. Merkin saajien kiitollisuuden heidän osakseen tulleesta huomaavaisuudesta tulkitsi nti Myöhänen. Tilaisuus, johon naimisissa olevat "25-vuotiaat" oli kutsuttu puolisoineen ja jossa oli läsnä myös tehtaan johtoa sekä merkin saaneiden lähimpiä esimiehiä, päättyi tehtaan järjestämään kahvitarjoiluun.

ottajaksi". Viimeksi hän on ollut puuhiomon kuorimossa sahurina toistakymmentä vuotta.

Lastaaja Frans Pietikäinen 2.4.54. Hän on syntynyt Alatorniassa. Isän muuttaessa takaisin kotipitäjäänsä Juankoskelle poika oli vasta 10-vuotias. Jo pikkupoikana ja kouluaihana hän oli yhtiön hommissa puhelinpylväitä tekemässä metsäosastolla, sen jälkeen "kilkin taapluussa" ja myöhemmin apusahurina. Nykyisin hän työskentelee lastaajana. Pietikäinen on saanut Kymin Oy:n 25-vuotisansiomerkin.

Hevosmies Eemeli Pirinen 9.4.54. Hän on syntynyt Nilsiässä, mistä 2-vuotiaana siirtyi vanhempiensa mukana Juankoskelle. Jo 13-vuotiaana hän tuli tehtaan maatalousosaston palvelukseen. Yhteen laskettu palvelusaika on yli 34 vuotta. Myös Pirinen on saanut 25-vuotisansiomerkin.

STRÖMSDAL

JUANTEHDAS

MANAN MAJOILLE VANHUSTEN JOULUJUHLA

INSINÖÖRI TRYGGVE CHRISTIANSEN

Joulukuun 27 p:nä kuoli lomamatkallaan ollessaan Juantehtaan korjauspajan päällikkö, insinööri Tryggve Christiansen lähes 71 vuoden ikäisenä. Hän oli syntynyt 19.3.1883 Kotkassa. Tultuaan ylioppilaaksi v. 1901 hän opiskeli Saksassa Strelitzin Polyteknillisen opiston koneosastolla valmistuen insinööriksi v. 1905. Opintonsa päätettyään hän antautui teollisuuden palvelukseen ensimmäisenä toimipaikkanaan Hallan sulfaattiselluloosatehdas, missä hän työskenteli päivämestarina ja assistenttina. Konepaja-ala veti häntä kuitenkin pian puoleensa ja niinpä hän toimi insinöörinä mm. Wiipurin ja Karhulan konepajoissa. Oltuaan sitten välillä Venäjällä, viimeksi erään puutavarayhtiön isännöitsijänä vallankumoukseen saakka, hän palasi takaisin Suomeen ja oli aluksi vuosina 1919—20 Hallan sahan teknillisenä johtajana ja vuosina 1920—23 Leppäkoski Oy:n isännöitsijänä. Hoidettuaan sen jälkeen Oy. Kotkan Sulfaattiselluloosatehtaan toimitusjohtajan tehtäviä hän siirtyi Walkeakoski Oy:n isännöitsijäksi, jona oli vuosina 1925—27. Toimittuaan vielä Sörnäs Ab:n ja Pitkäranta Oy:n toimitusjohtajana hän tuli v. 1941 yhtiömme palvelukseen Kuusankoskelle Kymin korjauspajan teknilliseksi johtajaksi. Juantehtaalalle hän muutti v. 1946 korjauspajan päälliköksi ollen tässä virassa kuolemaansa saakka.

Pitkän ja ansiokkaan toimintansa aikana teollisuutemme palveluksessa ins. Christiansen saavutti laajan ja monipuolisen sekä tuotannollisen että kaupallisen kokemuksen mm. puumassa-, paperi-, selluloosa- ja puutavara-aloilla. Hänen tietojaan ja taitojaan käyttivät useat yhtiöt hyväkseen ja niinpä hän kuului mm. Walkeakoski-, Sörnäs-, Pitkäranta- ja Silica-yhtiöiden sekä Jänisjärven ja Salmin uittoyhdistysten johtokuntiin.

Omaten järkähtämättömän oikeudenmukaisen, hyväntahtoisen ja leppoisan luonteen ins. Christiansen nautti kunnioitusta ja arvonnantoa sekä virkatoveriensä että alaistensa keskuudessa.

Sunnuntaina joulukuun 20 p:nä järjestettiin tehtaan seuratalossa joulujuhla vanhuksille. Tilaisuuteen oli kutsuttu tehtaalta eläkettä nauttivat sekä vielä työssä olevat, vähintään 40 vuotta palvelleet henkilöt puolisoineen. Läsnä oli myös tehtaan johtajistoa ja kutsuvieraitten lähimpiä esimiehiä, joten osanottajien lukumäärä nousi noin 120 henkeen.

Torvisoittokunnan kajautelella säveleitään kapellimestarinsa O. Salinin johdolla asetuttiin jouluaiheisesti koristeltuun saliin sijoitettujen kahvipöytien ääreen. Alkusoiton sävelten tauottua toivotti sosiaalipäällikkö Urpo Rantamo tervehdyspuheessaan juhla-vieraat yhtiön johdon puolesta tervetulleiksi. Kun oli yhteisesti torvisoiton säestyksellä veisattu jouluvirsi "Enkeli taivaan", johdatti Juankosken seurakunnan kirkkoherra, lääninrovasti Erkki Pulkkinen hartauspuheessaan kuulijat kosketuksiin joulun sanoman kanssa. Puheen päätyttyä laulettiin yhteisesti "Maa on niin kaunis" ja kirkkoherranrouva Airi Pulkkinen esitti pianonsoittoa. Sitten seurasi asiaan kuuluihin pukuihin pukeutuneiden tierna- eli tähti-poikien esiintyminen, mikä suuresti kiinnosti läsnäolijoita. Tämän jälkeen tarjottiin joulupuuro, jonka höysteeksi torvisoittokunta soitti muutamia kappaleita. Puuronsoinnista selvittyä nähtiin ja kuultiin lastentarhan lasten esittämää ohjelmaa, kuorolaulua, tonttuleikkejä, keijukaistansseja, huuliharpuunsoittoa ym. Lasten herttaiset esitykset, jotka oli ohjannut lastentarhan johtajatar, rouva Ulla Hirvonen, vaikuttivat välittömästi jokaiseen. Niiden lomassa lauloi mieskvartetti pari laulua. Jälleen oli tarjoilun vuoro, ja nyt saatiin makoisat pullakahvit konttorin naisväen toimiessa tarjoilijoina ja rouva Inge Westerlundin yliemäntänä. Kahvinjuonnin aikana järjestettiin huvittava kilpailu, jossa näkömuisti pantiin kovalle kokeutukselle. Kolme parhaiten suoriutunutta palkittiin. Hauskuutta lisäsi vielä "vanhojen partojen" tonttuleikki, jossa itse insinööri Timgrenkin oli mukana. Lopuksi saapui juhlaan joulupukki, jonka kontista riitti lahjapussi jokaiselle. Sitten olikin jo kotiin lähdön aika, ja kun torvisoittokunta oli virittänyt loppumarssin, alkoi hyvästely. Lämpimin kätenpuristuksin kutsuvieraat kiittelivät tästä virkistävästä ja tunnelmallisesta joulujuhlasta, johon he varmasti usein ovat muistoissaan palanneet.

Kauempana asuvien samoin kuin myös kunnalliskodissa elämänsä ehtoota viettävien juhla-vieraitten kuljetus tapahtui yhtiön autoilla.

Pitkäkarin vartiotornissa suoritetaan keskeytymättä palovartiointia.

Viereisellä sivulla: Ylhäällä: Vesitykki on aina vaaran varalta puolustusasemassa. Alhaalla: Vesiverho muodostaa suojaavan seinämän.

Paloturvallisuutta tehostamaan

"Vahinko ei tule kello kaulassa." Tämän sananlaskun paikkansapitävyys on kerta toisensa jälkeen jouduttu toteamaan "punaisen kukon" riehuessa. Tuli on tullut yllättäen vieraaksi ja useasti tuhoisin seurauksin. Suuret aineelliset arvot ja pitkäaikaisen työn tulokset ovat saattaneet muuttua muutamassa hetkessä raunioiksi ja tuhkaksi. Onneksi nykyaikana ei enää tapahdu sellaisia kaupunkipaloja, jollaisista menneiden vuosisatojen ihmiset joutuivat kärsimään. Teollistunut yhteiskunta on synnyttänyt kuitenkin uusia tulelle alttiita kohteita, joissa tuli valtaaan päästyään saattaa saada valtavat mittasuhteet. Meillä täällä pohjolassa ovat ennen kaikkea sahat suurine lautatarhoineen olleet tuollaisia arkoja kohteita, joissa tulipalo pahimmassa tapauksessa on voinut aiheuttaa jopa miljardivahinkoja, suorastaan kansallisonnettomuuksia. Tällaisten palojen haitalliset seuraukset eivät ole tuntuneet ainoastaan aineellisten arvojen menetyksinä ja tuotannollisen toiminnan sekä työllisyyden häiriintymisinä, vaan monella muulla tavoin talous- ja yhteiskuntaelämässä.

Karvaista kokemuksista viisastuneina on palosuojelua ja varsinkin sahojen paloturvallisuutta jatkuvasti kehitetty. Palokalustoa on täydennetty ja sahojen lautatarhat on ryhmitelty osiin, jotka ovat toisistaan 200 metrin etäisyydellä. Milloin tämä ei ole mahdollista, turvaudutaan tehokkaisiin suihkulaitteisiin, muuraukseen, pellillä päälystämiseen ja tulenkestä-

villä maaleilla maalaamiseen, jotta saataisiin tehokas suoja säteilylämpöä vastaan. Saimme näistä toimenpiteistä havainnollisen käsityksen tutustuessamme eräänä päivänä Hallan Tehtaiden tämän hetken palosuojeluun ja parhaillaan toteutuksessa oleviin uusiin suunnitelmiin.

Viime syksynä Halla sai paloasemaansa varten oman rakennuksen. Aikaisemmin liikkuva kalusto oli sijoitettu autotalliin, mutta nyttemmin on paloasema omassa tiilirakennuksessa aivan sahan vieressä, paikalla, josta on hyvät yhteydet "saarivaltakunnan" kaikkiin osiin. Tapasimme paloasemalla palopäällikkö Emil Weckstenin ja hänen poikansa Erkki Weckstenin, joka toimii isänsä apulaisena ja yhtenä palomestarina.

Haastateltavamme kertoivat, että Hallan puolivakinaisen palokunnan vahvuus on palopäällikkö, hänen apulaisensa ja kolme palomestaria sekä kunkin näiden johdettavana 14-miehininen joukkue. Viime syksynä perustettiin poikaosasto, johon kuuluu 15 poikaa. Poikapalokunnasta on saatu hyviä kokemuksia, ja lähiaikoina sitä tullaan laajentamaan, jotta jälkikasvu saataisiin turvatuksi. Palokunnan harjoitukset tapahtuvat keskiviikkoisin läpi vuoden. Miltei jokaisen palokuntalaisen kodissa on hälytyskello, jota joka kerran harjoituksen alussa kokeillaan. Viime aikoina on alettu harrastaa uudenlaista harjoitusohjelmaa. Varsinaisen suojelun ja teknillisen koulutuksen lisäksi on lavastettu mitä erilaisimpia tilanteita. Tällä tavoin on yllättäen jouduttu eri puolille Hallaa sammuttamaan kuviteltua tulipaloa. Tällaisten yllätystilanteiden ratkomisessa ei ole välttytty virheiltä, mutta niis-

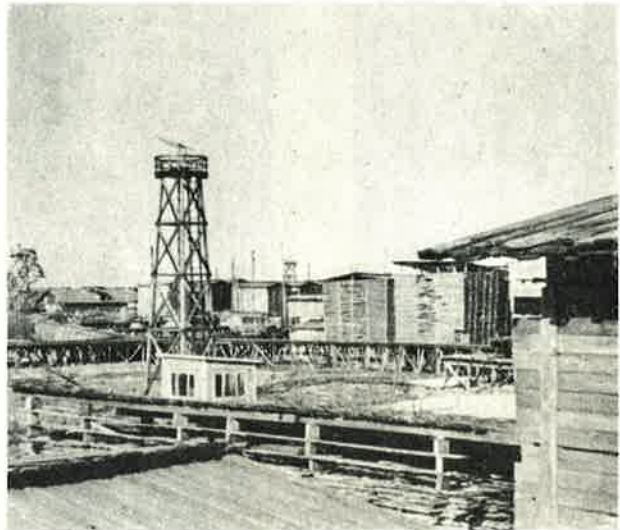
HALLAN TEHTAAT

täpä juuri opitaankin, ja tällä tavoin palokunnan taito sekä iskuvalmius yhä paranee.

Sekä kiinteää että kuljetettavaa palokalustoa on jatkuvasti lisätty. Vesijohtoverkostossa, joka risteilee tiheänä saaren kaikkiin osiin, on yli 50 kolmen tuuman palopostia sekä kolmattakymmentä kahden tuuman. Verkostoon on kytketty 10 vesitykkiä, joiden suihku ulottuu n. 70 metrin päähän. Eräällä kapealla kohdalla saadaan syntymään suojaava vesiverho. Ympäri saarta on 10 palontorjuntakaappia, joista viidessä on täydellinen kalusto. Kuljetettavasta kalustosta mainittakoon tärkeänä uutuutena korkeapainepumppu, joka on tehokas varsinkin rakennuspaloa sammuttaessa.

Paloturvallisuustoimikunnasta, joka on toiminut kolmisen vuotta, on saatu hyviä kokemuksia. Tähän toimikuntaan kuuluu palopäällikkö tai hänen apulaisensa, turvallisuustarkastaja, työnjohtaja, sähköasentaja ja sahan työntekijä. Täten siinä on edustettuna sekä palo- että työasiantuntemus. Kerran kahdessa kuukaudessa suoritetaan kiertokäynti saaren kaikkiin osiin. Tähän kuluu vähintään päivä, mutta toisinaan puolitoistakin. Aina löytyy huomauttamista, ja virheet koetetaan mahdollisuuksien mukaan pikaisesti korjata. Aluksi tällaiseen alituisen huomauttamiseen ei ollut totuttu, mutta nykyisin voidaan mielihyvin todeta, että kaikki, niin työnjohtajat kuin työntekijät, ymmärtävät paloturvallisuusepäkohtien etsimisen välttämättömyyden.

Näiden kenttämiesten lisäksi käännyimme dipl.-ins. B. Carlsonin puoleen ja tiedustelimme häneltä mahdollisia uusia suunnitelmia. Kyselymme sattui-kin oikeaan aikaan, sillä parhaillaan hahmoitellaan paloturvallisuuden lisäämiseksi aivan uutta organisaatiota. Dipl.ins. Carlson kertoi, että teknillisen kaluston runsaasta lisääntymisestä huolimatta palotorjunnassa on vielä tehostamisen varaa. Sellainen seikka on esimerkiksi sammutuksen johto ja sen toiminta palon aikana. Nykyisen järjestelmän mu-

kaan sammutustyön johtajalle kerääntyy lukematon joukko tehtäviä, jotka haittaavat hänen keskittymistään päätehtäväänsä, sammutustyön varsinaiseen johtamiseen. Sen tähden tarvitaan hänen avukseen kokonaan uusi elin, ns. sammutusesikunta. Tällaisen esikunnan kokoonpano voi muodostua esim. seuraavanlaiseksi: sammutustyön johtaja, teollisuuden palosuojelujohtaja, eri osastojen insinöörejä ja työnjohtajia, kuljetuspäällikkö, sosiaalipäällikkö, sihteeri — mieluummin pikakirjoitustaitoinen — ja viestittäjiä.

Esikunnan kokoontumispaikkana on etukäteen määrätty keskeinen rakennus, josta on hyvä näköala teollisuusalueelle sekä hyvät yhteydet alueen eri osiin. Esikunnan tehtäviin kuuluu ylläpitää yhteyksiä eri opasteihin ja sammutussuunnitelman mukaisesti vastaanottaa ja jakaa avuksi saapuvat sammutusjoukot eri vedenottopaikoille ja eri tehtäviin. Karttaa, neulasysteemiä ja radiota sekä muita viestiyhteyksiä apuna käyttäen esikunta luo mahdollisimman selvän ja ajan tasalla olevan tilannekuvan. Lisäksi esikunnan tulee pitää huolta kuljetuksista, sirasautoista ja polttoainetäydennyksistä sekä tarpeen vaatiessa muonituksesta, vaihdoista, yhteyksistä palorintaman eri kohtiin jne. On näet otettava huomioon, että suuressa tulipalossa saattaa helposti syntyä kaaosmaisia tilanteita, joista ilman tällaista etukäteen suunniteltua ja tehtäväänsä valmennettua esikuntaa ei kyetä selviämään kyllin nopeasti ja tehokkaasti.

Kun Hallassa muodostetaan lähiaikoina tällainen sammutusesikunta, ja kun se käytännössä ryhtyy suorittamaan ennakkovalmistuksiaan, olisi toivottavaa, että se saisi ymmärtämystä ja tukea kaikilta niiltä hallalaisilta, joiden kanssa se joutuu tekemisiin, lopetti haastateltavamme.

Hugo Suomela.

Jalmar Vanhala.

Aino Jäntti.

Juho Juottonen.

MERKKIPÄIVIÄ

75-VUOTIAS

Eläkeläinen Eva Pulkkinen 23. 4. 54. Hän on syntynyt Keiteleellä ja tuli yhtiömme palvelukseen v. 1905 sahalle. Työskennellyään yhteensä noin 32 vuotta hän siirtyi eläkkeelle v. 1939.

70-VUOTIAITA

Eläkeläinen Hugo Suomela 15. 3. 54. Hän on syntynyt Kymissä. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1898 Jumalniemen sahalle, mistä v. 1909 siirtyi Hallan sahalle työjohtajaksi. Yli 50 vuotta yhtiötä palveltuaan hän siirtyi eläkkeelle v. 1951.

Eläkeläinen Jalmar Vanhala 23. 3. 54. Hän on syntynyt Kymissä. Jo v. 1892 hän tuli yhtiön työhön ja palveltuaan yhtämittäisesti 61 vuotta siirtyi eläkkeelle v. 1953.

Eläkeläinen Aino Jäntti 26. 4. 54. Hän on syntynyt Kymissä. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1898

lautatarhalle. Työskennellyään välillä sekä sellulosaatehtaalla että rakennusosastolla hän siirtyi 40 vuotta yhtiötä palveltuaan eläkkeelle v. 1939.

60-VUOTIAITA

Vartija Juho Juottonen 7. 3. 54. Hän on syntynyt Heinjoella. V. 1945 hän tuli höyläämölle lastajaksi ja siirtyi v. 1953 vartijaksi.

Vartija Hilja Tani 3. 4. 54. Hän on syntynyt Kymissä. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1929 lautatarhalle. Työskennellyään useammalla eri osastolla hän siirtyi v. 1949 vartijaksi ulkotyöosastolle ja on tässä toimessa edelleenkin.

50-VUOTIAS

Maalarin apulainen Kerttu Sorvari 6. 3. 54. Hän on syntynyt Kymissä. V. 1947 hän tuli työhön rakennusosastolle ja työskentelee siellä edelleenkin.

Yhteiset myyjäiset

Hallan martat sekä v.- ja u.-seura Visa toimeenpanivat kokeilumielessä yhteiset myyjäiset, jotka onnistuivat yli odotusten ja rohkaisivat suurempiinkin yhteistempauksiin tulevaisuudessa. Kuvassamme kaupanteko vilkkaassa käynnissä.

VUORINEUVOS GUSTAF ARPPE 70-VUOTIAS

70 vuotta täyttää maaliskuun 18 päivänä Högforsin Tehtaan toimitusjohtaja, vuorineuvos Gustaf Evert Arppe.

Vuorineuvos Arppe on syntynyt Sortavalassa. Ylioppilaaksi hän tuli Helsingin Uudesta Ruotsalaisesta Oppikoulusta. Insinööritutkinnon hän suoritti v. 1907 Zürichin Teknillisessä Korkeakoulussa. Hän on toiminut insinöörinä Escher, Wyss & Co Ag:ssa Zürichissä vuosina 1907—08 ja Werner Klaile & Co:ssa Helsingissä 1908—09, Karlstads Mekaniska Verkstadin haaraosastolla Kristinehamnissa Ruotsissa 1909—12, käyttö-insinöörinä Paraisten Kalkkivuori Oy:ssä 1912—1918 ja tämän jälkeen yli-insinöörinä samassa tehdaslaitoksessa marraskuun 1 päivään v. 1929, jolloin hän siirtyi nykyiseen toimeensa Högforsin Tehtaan toimitusjohtajaksi.

Kun silloinen yli-insinööri Arppe tuli Högforsin Tehtaan toimitusjohtajaksi, vallitsi talouselämässä yleismaailmallinen pula. Högforsin

Tehtaan johto ei kuitenkaan antautunut lamaanuksen valtaan. Uuden toimitusjohtajansa ansiosta tehdas selviytyi pula-ajasta ihmeteltävän tuskattomasti. Hänen tarmokkaalla ja asiantuntevalla johdolla kehittyi sitten Högforsin Tehdas nykyiseksi suurvalimoksi.

Suomen suurimman valimon toimitusjohtajana vuorineuvos Arppella on huomattava asema maamme teollisuuselämässä. Hän kuuluu mm. Suomen Metalliteollisuuden Työnantajaliiton, Suomen Teollisuusliiton ja Suomen Metalliteollisuusyhdistyksen johtokuntiin. Lisäksi hän on Paraisten Kalkkivuori Oy:n johtokunnan puheenjohtaja. Ansioistaan metalliteollisuuden alalla hän sai v. 1947 vuorineuvoksen arvonimen.

Vuorineuvos Arppe on innokas metsämies. Hän liikkuu joka syksy, milloin aika myöten antaa, paitsi sisämaan metsissä myös meren saaristossa. Nuorempana hän oli innokas urheilun harrastaja. Varsinkin soutu oli hänen lempilajinsa. Hänellä onkin useita Sveitsin mestaruuksia tässä lajissa, jotka hän hankki opiskeluaikanaan. Vielä nykyisinkin nähdään vuorineuvos Arppe innokkaana seuraamassa tehtaan urheilukilpailuja.

**HÖGFORSIN
TEHDAS**

Frans August Lindfors.

Toivo Henrik Rauhala.

Emil Edv. Valtakivi.

Otto Selim Saarinen.

MERKKIPÄIVIÄ

70 v. Kasaaja Frans Aukusti Lindfors 1.1.54. Hän on syntynyt Vihdissä. Högforsin Tehtaalle hän tuli 11.8.1906 ja on suurimman osan palvelusajastaan toiminut liesiosaston kasaajana.

Puuseppä Toivo Henrik Rauhala 23.2.54. Hän on syntynyt Padasjoella. Työhön tehtaalle hän tuli 17.7.39, mutta oli välillä 5 vuotta muualla, kunnes 2.6.47 tuli puusepäksi malliverstaalle, jossa edelleenkin toimii.

Lämmittäjä Emil Edvard Valtakivi 5.4.54. Hän on syntynyt Pusulassa. Työhön tehtaalle hän tuli 29.8.28. Suurimman osan työkaudestaan hän on ollut lämpökeskuksessa, jossa nytkin toimii lämmittäjänä.

Kalle Sainio.

60 v. Urheilukentän hoitaja Otto Selim Saarinen 26.3.54. Hän on syntynyt Pyhäjärvellä. Työhön tehtaalle hän tuli 15.7.36 rakennusosastolle. Nykyisin hän kesät ja talvet hoitelee urheilukenttää ja luistinrataa.

Lämmittäjä Kalle Sainio 26.3.54. Hän on syntynyt Lopella. 1.1.31 hän tuli yhtiön palvelukseen metsätöihin, mutta siirtyi 28.5.40 lämpökeskukseen lämmittäjäksi, jota tointa hoitaa edelleenkin.

50 v. Vahtimestari Reino Aukusti Isaksson 7.1.54. Hän on syntynyt Pyhäjärvellä. Pitkän työurakan tehtaan palveluksessa hän aloitti Nahkion voimalaitoksella 6.5.19. Oltuaan tehtaalla radiaattori-, konepaja- ja viilaamo-osastoilla hänet siirrettiin v. 1930 konttorin vahtimestariksi. Isaksson on kuulunut tehtaan palokuntaan parikymmentä vuotta.

Poraaja Aino Emilia Nyberg 28.1.54. Hän on syntynyt Pyhäjärvellä. Högforsin tehtaan liesiosastolle hän tuli 2.8.47.

Konemeistäjä Reino Vihtori Fredriksson 7.2.54. Hän on syntynyt Pyhäjärvellä. Työhön tehtaalle hän tuli 1916. Oltuaan välillä muutamia vuosia muualla hän palasi v. 1923 takaisin. Vuonna 1926 hän siirtyi rakennusosastolta puhdistamoon, missä edelleenkin toimii.

Aputyöntekijä Maija Hirvonen 16.2.54. Hän on syntynyt Impilahdella. Työhön tehtaalle hän tuli 2.5.45 valimon konekaavaamoon.

Reino A. Isaksson.

R. V. Fredriksson.

Maija Hirvonen.

Aukusti Emil Salminen.

Edvard Sarlin.

Konekaavaaja Aukusti Emil Salmi-
nen 20.3.54. Hän on
syntynyt Lopella. Tehtaan
kaavaamoon hän
tuli työhön 9.9.35 toimien
nykyisinkin konekaavaajana.

Koneenhoitaja Edvard
Sarlin 24.3.54. Hän
on syntynyt Pöytyällä.
Tehtaan sähköosastolle
hän tuli työhön 12.2.38
ja toimii siellä edelleenkin.

Siivooja Hilda Naima
Vähälampi 4.4.54. Hän
on syntynyt Kalvolassa.
Tehtaan emalilaitokselle
hän tuli siivoojaksi 18.4.52.

Högforsin joulua

*Ylhäällä: Eläkeläisten
joulujuhlan ohjelmaa
seurataan hartaan
tarkkaavaisina.*

*Vieressä: Kahvitarjoilun
aikana käy tarina
sitä kerkeämmin.*

*Alhaalla vasemmalla:
Valkopukuinen tyttö-
ryhmä toivottaa joulun
tervetulleeksi tehtaan
järjestämässä tyttöjen
ja poikien joulujuhlassa.
— Oikealla: Tors-
taikerholaiset valmisti-
vat jouluksi lampun-
varjostimia opettaja
Helvi Koskisen johdolla.
Kuvassa kurssilaiset
varjostimineen.*

Konepajakoulun primus Ahti Lindstedt saa päästötodistuksen ja ammattipätevyyskirjan yli-insinööri Alanderilta (kesk.) ja rehtori Nissiseltä.

Viereisellä sivulla alhaalla: Vuorineuvos Arppe ja yli-insinööri Alander tutustuvat konepajakoulun oppilastöiden näyttelyyn rehtori Nissisen opastuksella.

Konepajakoulun lukuvuoden päättäjäiset

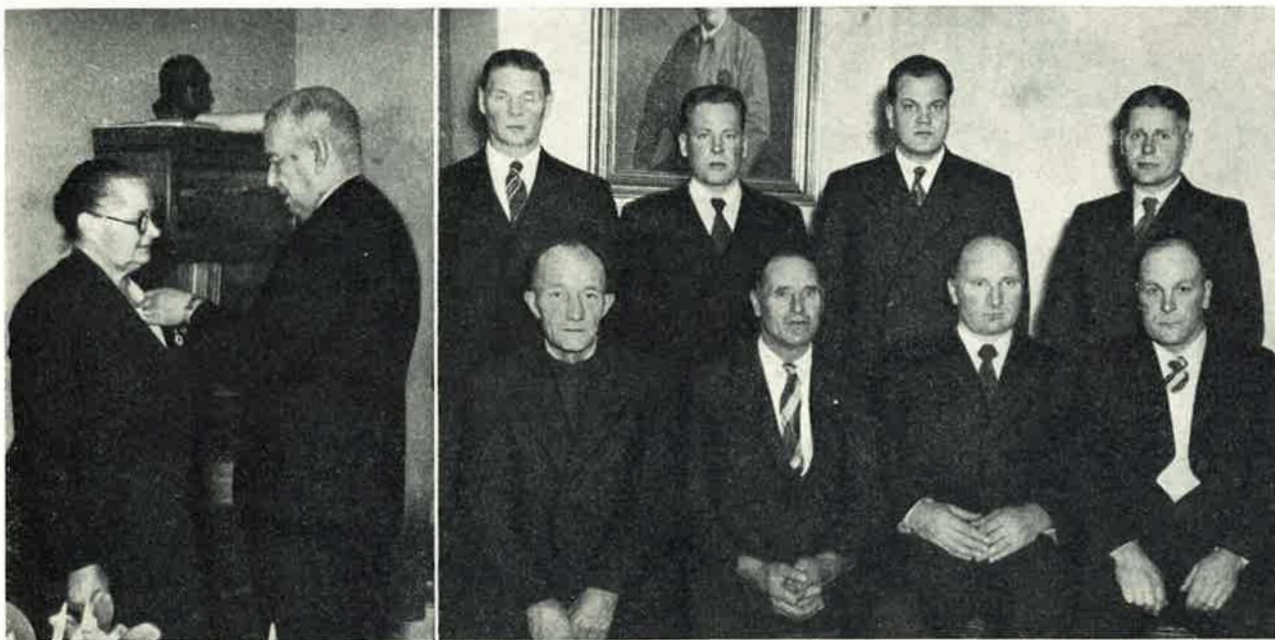
Joulukuun 19 p:nä oli tehtaan seuratalossa konepajakoulun yhdenkymmentä lukuvuoden päättäjäisjuhla. Kello 7:ään mennessä täyttyi avara juhlasali koulun omasta väestä ja kutsuvieraista osanottajien lukumäärän noustessa neljään sataan henkeen. Tunnelmaa kohotti jouluaiheinen koristelu sekä monet kymmenet kynttilät.

Ohjelman aloitti tehtaan torvisoittokunta kajauttamalla kotimaisia säveleitä työnjohtaja Artturi Nygrenin johdolla. Soiton tauottua astui puhujakorkealle koulun rehtori, insinööri T. Nissinen, joka puheessaan käsitteli kulunutta opiskeluvuotta. Koulun toiminta on viime vuosina huomattavasti tehostunut ja koululle annetaan arvoa kautta maan pätevien ammattimiesten kasvattajana. Vuoden alussa otettiin käytäntöön uusi, kauppa- ja teollisuusministeriön 17. 12. 1952 hyväksymä opetussuunnitelma, jonka tulokset jo nyt olivat nähtävissä. Oppilaiden opiskelunhalu ja -tahto on ollut kiitosta ansaitsevaa. Kurinpidollisia toimenpiteitä aiheuttavia rikkomuksia ei ole sattunut. Tapaturmatilasto on varsin edullinen, ja oppilaiden ammattitaso todettiin todistusten keskiarvojen perusteella korkeaksi. Opintoretkeilyjä oli vuoden aikana tehty Tampereelle ja Helsinkiin. I:n luokan oppilaiden ryhmä osallistui Lohjan viimekesäiseen maatalousnäyttelyyn käsityönäytteineen saaden ryhmänä kunniakirjan ja oppilas Antero Roininen kärkiharpistaan I palkinnon. Oppilaiden urheilutoiminta on ollut vilkasta ja tulosrikasta. Puheensa lopussa rehtori lausui tunnustuksen sanoja nyt koulunsa päättävälle 19:lle oppilaalle kehoittaen heitä käyttämään hyödykseen saamansa opin ja taidon sekä käyttäytymään niin, että koulun maine pysyy edelleenkin tahrattomana. Samalla rehtori kiitti tehtaan toimitusjohtajaa, vuorineuvos Gustaf Arppea ja yli-insinööri Ernst Alanderia siitä ymmärtämyksestä, jolla he ovat koulun toimintaan suhtautuneet sitä kaikin tavoin tukien. Koulun oppilaat Pentti Harjula ja Olavi Repo lauloivat pari mieltymyksellä kuultua duettoja opettaja Kaarina Nissisen säestämänä, minkä jälkeen oppilas Pentti Harjula piti oppilaskunnan

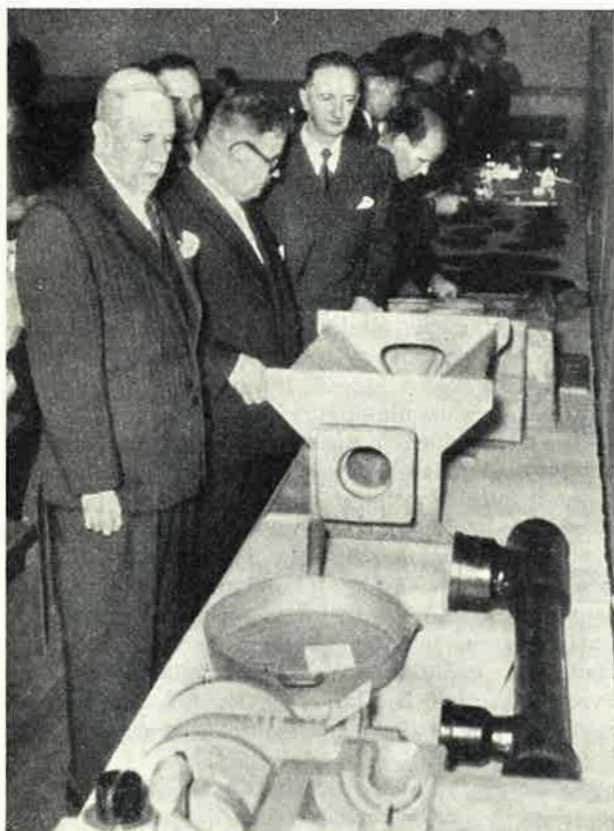
puolesta puheen lausuen mm. seuraavaa: Niin kauan kuin elämme lapsuuden huoletonta aikaa, ei elämä vaadi meiltä vielä mitään erikoista keskittymistä jollekin määrätulle asialle tai tehtävälle. Nuoruusvuodet tuovat jo tullessaan velvollisuuksia ja päämääriä. Minkälaisia ne ovat, se riippuu asianomaisesta itsestään. Se ajanjakso, minkä täällä konepajakoulussa olemme ahertaneet ja tänne vielä jäävät ahertavat, mahtuu mainiosti sanoihin: Eteenpäin, ylöspäin! Koulumme opetusohjelmakin sen todistaa. Nykyinen kiihkeä elämänrytmi vaatii ihmiseltä yhä suuremmassa määrin pätevää perehtymistä sillä alalla, millä hän työskentelee. Sen vuoksi onkin tärkeää, että on olemassa myös yksityisiä teollisuuslaitoksia, jotka kiinnittävät huomiota ammattikasvatukseen. Tätä tarkoitusta varten on tämä meidänkin koulumme alun toistakymmentä vuotta sitten perustettu. Ne lukuisat ammattimiehet, jotka täältä ovat saaneet ammattipätevyyskirjansa, ovat todistuksena siitä, että ratkaisu on ollut oikeaan osunut. Koulumme tason kohottamiseksi on tehtaan johto aina tehnyt parhaansa. Mm. työtaitomestaruuskilpailut, opintoretket ja urheilukilpailut ovat siitä osoituksena. Eikö näin ollen ole paikallaan, että mekin oppilaat pyrimme yhä voimakkaammin samaan päämäärään. Muistakaa tämä etenkin te vielä tänne koulumme jäävät oppilaat. Pyrkikää myös koulun sisäisessä toiminnassa yhä tiiviimpään yhteistyöhön opettajiston kanssa. Lujittakaa jokainen kohdaltanne myös oppilaskunnan toimintaa. Vain silloin, kun jokainen tuntee vastuun painavan myös hänen harteitaan, voidaan odottaa toiminnan olevan hedelmällistä. Lopuksi kiitti puhuja nyt eroavien oppilaiden puolesta tehtaan ja koulun johtoa sekä opettajia ja toivotti koululle menestystä.

Muutamien musiikkikappaleiden jälkeen kajahti kolminkertainen juhlaanfaari merkinä siitä, että illan kohokohta, päästötodistusten, ammattipätevyyskirjojen, stipendien ja lahjapankkikirjojen jako alkaa. Koulun johtokunnan puheenjohtaja, yli-insinööri E. Alander aloitti tämän toimituksen rehtori

ANSIOMERKKEJÄ

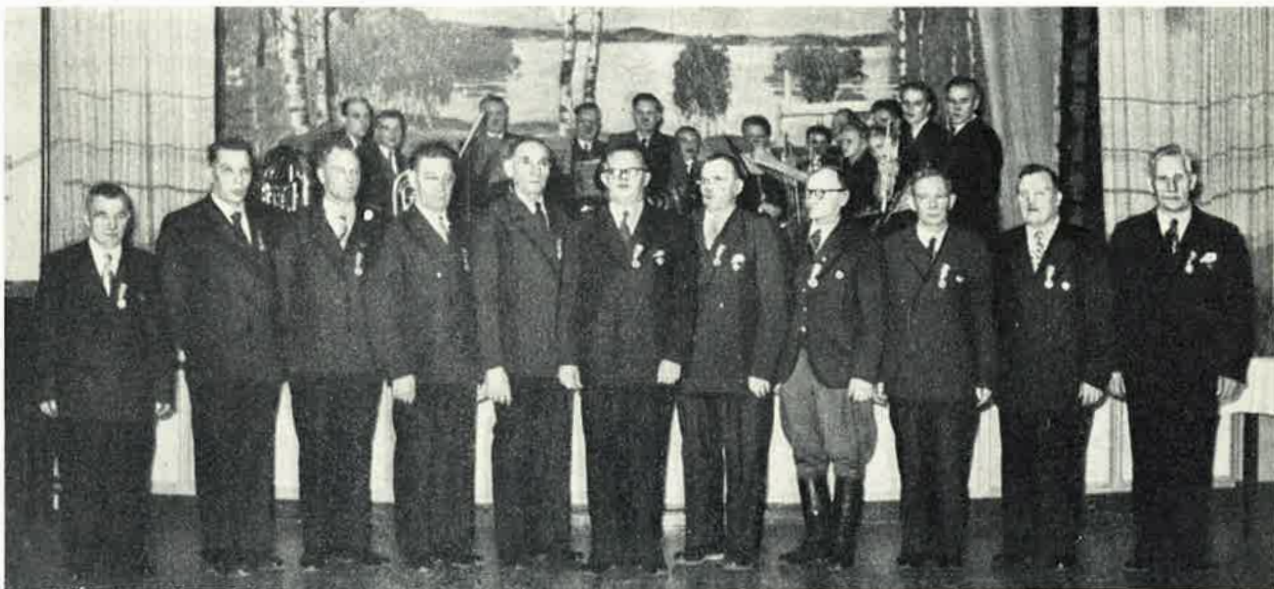
Tammikuun 8 päivänä pääkonttorissa pidetyssä juhlatilaisuudessa ojensi vuorineuvos Arppe siivooja Anna Maria Sundqvistille yhtiön 25-vuotisansiomerkin kunniakirjoineen. — Helsingissä AK:n toimistossa viime marraskuun 21 päivänä pidetyssä juhlatilaisuudessa saivat seuraavat Högforsin Tehtaan autonkuljettajat AK:n ansiomerkin hyvästä ja taitavasta ajosta: (edessä vas.) Rainer Nieminen, Arttur Liljegren, Eero Ilo-mäki ja Otto Niittymäki, (takana vas.) Olavi Heiniö, Vilho Laaksonen, Markku Laitinen ja Reino Hag.

Nissisen avustamana. Todistukset ojennettiin paremmuusjärjestyksessä 19:lle oppilaalle ja samalla heidät julistettiin ammattimieheksi kukin omalla alallaan. Todettiin, että jokainen nyt valmistunut ammattimies oli saanut kauppalan ammattioppilaslautakunnalta suorittamistaan näytetöistä kunniakirjan korkeimmalla pistemäärällä, 15 pisteellä, ja merkinnällä "erinomainen". Koulunkäynnin aikana on tehdas avannut kullekin oppilaalle säästötilin U.I. Pyhäjärven Säästöpankissa asettaen sille pohjarahaksi mk 1.000:— ja ylimääräisenä lahjana vuosittain lisännyt pääomaa 5 %:lla kunkin saamista oppilaspalkoista. Todistusten jaon yhteydessä ojennettiin oppilaille lahjapankkikirjat, joiden yhteissumma oli mk 612.349:—. Suurin säästökirjan määrä, jonka onnelliseksi omistajaksi tuli jyrssi Allan Ståhlberg, oli mk 41.377:—. Tämän lahjoituksen valmistuneille oppilaille tehdas on tahtonut antaa siinä mielessä, että se kiihottaisi heitä jatkuvaan säästämiseen tulevien päivien varalle. Lopuksi yli-insinööri Alander puhui koulun oppilaille kiittäen heitä mallikelpoisesta käyttäytymisestä ja saavutetuista tuloksista ja kohdistuen samalla tunnustuksen sanoja koulun rehtorille ja opettajakunnalle.

Valmistuneiden oppilaiden lähetystö, johon kuului oppilaat Ahti Lindstedt ja Jouko Lehto, ojensi rehtorille muistolahjana hopeaisen kahvikaluston.

Juhlan päätteeksi juotiin tehtaan tarjoamat makoi-sat pullakahvit.

Palokuntien Keskusliiton myöntämän ansiomerkin saaneet palokuntalaiset. Vas. lukien Arvo Himmelroos, Johan Valtonen, Reino Sireeni, Yrjö Nurmi, Vilho Paanamo, Gunnar Vendelin, Kustaa Tanner, Aleksanteri Tanner, Viljo Aarnio, Reino Fredriksson ja Eino Helenius.

Högforsin Tehtaan palokunta 25-vuotias

Högforsin Tehtaan joulujuhlien sarjan aloitti tehtaan palokunta joulukuun 12 p:nä. Palokunta vietti samalla 25-vuotisjuhlaansa.

Juhlan kohokohdaksi muodostui hetki, jolloin vuorineuvos Arppe jakoi varapalopäällikkö Evilän avustamana Palokuntien Keskusliiton myöntämät ansiomerkit kunniakirjoineen 11:lle palokuntalaiselle. Merkin saivat seuraavat: Viljo Aarnio, Reino Fredriksson, Eino Helenius, Arvo Himmelroos, Yrjö Nurmi, Vilho Paanamo, Reino Sireeni, Aleksanteri Tanner, Kustaa Tanner, Johan Valtonen ja Gunnar Vendelin.

Joulujuhlan vaihtelevan ja hauskan ohjelman ohessa palopäällikkö Gunnar Vendelin esitti laatimansa palokunnan historiikin mainiten mm. seuraavaa:

Jo 1880-luvulla heräsi kysymys palokunnan perustamisesta paikkakunnalle. Innokkaimpana puuhajana oli kauppias Isak Sjöblom. Hänen toimestaan saatiinkin palokunta perustetuksi. Herätteen hän oli saanut siitä, että tehtaalla sattui siihen aikaan hyvin usein masuunin paloja, joten oli välttämätöntä saada harjaantunut miehistö tulipaloja sammuttamaan. Harjoituksia pidettiin ahkerasti. Juhlia järjestettiin, mutta niitä vietettiin niin kuin siihen aikaan oli tapana. Juhliin hankittiin ilo ja hauskuus sahdin avulla. Palokunta marssi "Pöytäkivelle", jossa niihin aikoihin oli oluttehdas eli viinapränni. Näin alkuun lähteneenä nukkuikin palokunta pian. Riimirunon tekijä lauloi palokunnasta seuraavaa:

"Oli meillä kerran palokunta,
miehet sekä johtokunta.
Marssit käytiin, liput tuotiin,
lopuksi kaikki 'Pöytäkivel' juotiin.
Päällikkö rähisi, riehui ja huusi,
selitti miehille: Tämä tempu on uusi.
Miehet ne joivat, tappelivat, lauloivat.
Marssivat kotia, koko tempulle nauroivat."

Sen jälkeen seisoa törretti palokunnan lippu pitkät ajat valimon rautakasassa. Uusi jakso alkoi kuitenkin. 1890-luvun alussa tunsipaikkakunnan väestö tarvetta kohdistaa tarmonsaa johonkin yhteistyöhön. Valtiollinen taivas oli kuitenkin pilviä täynnä, eikä yhdistyksiä saanut perustaa. Poikkeuksena olivat taloudellista laatua olevat yhdistykset ja palokunnat. Niin pääsi palokuntatoiminta jälleen alkuun. Muualakin maassamme perustettiin palokuntia samoihin aikoihin. Vuonna 1902 vahvistettiin palokunnalle säännöt. Ripeä toiminta alkoi. Tehtaan harju oli harjoitus- ja juhlapaikkana. Se oli erinomaisen kauden kesällä. Retkiä palokunta teki Tuorilan, Haapalan ja Ahmon kyliin. Palokunnan tämän ajan johtohenkilöitä olivat insinööri Ström, lähettäjä Hugo Dahlgren, lähettäjä Birger Hartman ja Vilho Hedlund. Päällikköinä toimivat työnjohtaja Karl Svartström, Yrjö Björkholm ja Felix Laitio, puheenjohtajina mm. Kalle Auer, Laitio, Andersson, Björkholm ja Helle.

Suurimpia tulipaloja olivat siihen aikaan pappilan ja lääkärin asuntojen palot sekä Järvenpään Karja-

laisen rihipalo. Kaikki meni hyvin aina vuoteen 1905, jolloin alkoi suurlakko. Se pani palokunnankin konseptit sekaisin. Näin päättyi ripeästi alkanut toiminta. Parikymmentä vuotta palokunta oli vain paperilla.

Vuonna 1928 saatiin palokunta uudelleen toimintaan. Tehtaan silloinen johtaja, paroni Cedercreutz kutsui tehtaan väestön Seuratalolle maaliskuun 9 p:nä palokunnan uudelleen henkiin herättämistä varten. Aloitteen tähän hän sai helmikuussa tapahtuneesta suurpalosta. Tehtaan kaksikerroksinen työväen asuintalo, "Hakala", oli palanut poroksi. Tuli oli saanut alkunsa lasten varomattomasta tulen käsittelystä. Palossa menehtyi muuan 6-vuotias poika. Toinen poika, edellisen veli, saatiin pelastetuksi viime hetkessä. Paronin kutsua noudatti lukuisa joukko miehiä. Tilaisuuden kokoonkutsuja selosti palovaaran ehkäisyä ja torjumisen tärkeyttä sekä palokunnan merkitystä paikkakunnalla. Hän lupasi, että tehdas maksaa palkkion miehille palokunnan harjoituksista ja tulipalojen sammutuksista. Hän lupasi myös tehtaan palokaluston kalustohuoneineen palokunnan käyttöön ja ehdotti palokunnan päälliköksi teknikko Eero Luostarisen. Selostus palokunnan tarpeellisuudesta sai heti kannatuksen ja koemerkinnässä saatiin miehistö kokoon. Vahvuus oli palopäällikkö ja 31 miestä. Miehistön keskuudesta valittiin joukkuepäälliköt ja ruiskumestari. Tämä tehtaan palokunta liittyi sitten jäseneksi Högforsin VPK:hon ja muodostettiin siitä VPK:n iskujoukko. Tehtaan palokunnan päällikkö valittiin myös VPK:n päälliköksi. Näin saatiin VPK:n toiminta uudestaan he-
räämään.

Tehtaan palokunta on mennyt hyvin eteenpäin kuluneen 25 vuoden aikana. Vuonna 1935 teki Karkkilan kauppa sopimuksen Högforsin Tehtaan kanssa kauppalan sammutustoimen hoitamisesta. Se nimitti myös tehtaan palopäällikön kauppalan palopäälliköksi. Tämä sopimus on edelleen voimassa. Vuonna 1939 jaettiin läänit kaukoavustusalueisiin suurpalojen varalta. Uudenmaan lääninhallitus määräsi Karkkilan palopäällikön aluepäälliköksi. Karkkilan kaukoavustusalueeseen kuuluvat Pyhäjärven, Viuhdun ja Pusulan kunnat, hälytyskeskuksena Karkkilan kauppa.

Palokunnan päällikönä oli vuosina 1928—1929 Eero Luostarinen. Hän siirtyi Karkkilan jätettyään Kemian kaupungin palopäälliköksi. 1930—1941 oli päällikkönä Einar Evilä, joka oli ensimmäinen lääninhallituksen määräämä kaukoavustuspäällikkö. Hänen elämäntaipaleensa katkesi heinäkuun 29 p:nä 1941. Silloin varapäällikkö Vilho Suvano valittiin Evilän jälkeen palokunnan päälliköksi ja myös hän hoiti tätä tointa kuolemaansa asti, toukokuun 28 päivään 1948. Tämän jälkeen on allekirjoittanut hoitanut sammutustehtäviä ja kaukoavustusalueen tehtäviä niin kuin edellisestkin päälliköt.

Huhtikuun 16 p:nä 1952 perustettiin palokunnan yhteyteen poikaosasto, johon kuuluu 15 poikaa. Näistä pojista toivotaan vanhempien palomiesten työn jatkajia sitten, kun nämä jättävät vaativan ja raskaan työnsä. Pojat saavat nyt nuorina oppia kaiken,

Vuorineuvos Arppe onnittelee 25-vuotiaan palokunnan päällikköä, mallipuuseppä Gunnar Vendelinää. Oikealla varapalopäällikkö Eino Evilä.

mitä hyviltä palomiehiltä vaaditaan. Näitä tietoja heille ovat opettaneet varapäällikkö Eino Evilä ja Aimo Liljegen.

Palokunnan kalusto on vuosien vieriessä parantunut huomattavasti. Vuonna 1910 oli käsivoimaruisku ja 75 m 2" letkua. Vuonna 1928 oli hevosvetoinen moottoriruisku teholtaan 800 m/l, kaksi käsivoimaruiskua, letkua noin 600 m, paloämpäreitä ym. pienempää kalustoa sekä oma paloasema. Nykyisin on 3 paloautoa, jotka ovat varustetut sammutus-, rai-
vaus-, pelastus- ja ensiapukalustolla.

Tulipaloihin on Högforsin Tehtaan palokunta hälytetty 25 vuoden aikana kaikkiaan 318 kertaa. Suurimpia tulipaloja paikkakunnalla ovat palokunnan toiminta-aikana olleet lautatarhan palo, riikihuivan ja höylätyn puutavaran varastopalo, työväentalon, kansakoulun ja virkamiestalon palot. Koko palokunnan toiminta-aikana ei ole ihmishenkiä paloissa tuhoutunut. Ei myöskään pahempia tapaturmia ole sattunut.

Paljon on muistoja miehillä, jotka ovat tämän 25-vuotistaipaleen taittaneet. He ovat olleet aina valmiit, kun hälytyskellot ovat soineet. On riennetty lähimmäisiä auliisti auttamaan. 25 vuotta palokunnassa uskollisina ja ahkerina toimineita on vieläkin mukana 7 miestä. He ovat Viljo Aarnio, Reino Fredriksson, Johan Tanner, Kustaa Tanner, Vilho Paanamo, Eino Helenius ja allekirjoittanut. 20 vuotta ovat palvelleet seuraavat: Arvo Himmelroos, Yrjö Nurmi, Reino Siren ja Johan Valtosen. 15 vuotta palokunnassa olleita on useampia, joten oikeata ja kestävää palomieshenkeä on runsaasti. Sitä osoittaa myös se, että tarjokkaita on palokuntaan aina ollut riittämiin.

Juhltilaisuuden lopussa tehdas tarjosi juhliville palokuntalaisille ja heidän omaisilleen teetä ja voileipiä. Tarjoilijoina toimivat virkapukuiset palokuntalaiset näyttäen, että tällainenkin työ käy heiltä ripeästi ja asiantuntemuksella.

TOIMITUKSEN TUOLILTA

Useat miehet — todennäköisesti enemmistö — ovat eräissä asiassa yksimielisiä ja samalla rutivanhoillisia. Heidän vakaa käsityksensä on, että naisen paikka on kotona ja vain siellä. Syvälle syöpynyt ja kaiken lisäksi runoilijan siivittämä mielikuva aitan polulla astelevasta ahkerasta ja huolehtivaisesta emännästä on painunut lähtemättömästi Luomakunnan Kruunun kovanpuoleiseen päänuppiin. Tehtaalaisen ja kaupunkilaisen aatoksissa se elää tietenkin muunnelmana, mutta hengeltään samansisältöisenä.

Kertokaamme esimerkki — tosin maalaispitäjistä. Kouluneuvos oli tarkastamassa kansanopistoa, jossa opiskeli ainoastaan neitosia. Tarkastuksen päätyttyä johtokunta oli kutsuttu koolle kuulemaan loppuarvostelua, ja hämmästyksekseen kouluneuvos huomasi, ettei tähän naisoppilaitoksen asioista huolehtivaan johtokuntaan kuulunut yhtään naista. Hän moitiskeli siitä kovanaamaisen näköisiä äijänjurrikoita, mutta miehinen johtokunta murahti ykskantaan, että mitä me täällä hameväellä. Sotkisivat vain selvät pasmat.

Isännöitsijä Uno Malmberg 50-vuotias

Tehtaan isännöitsijä Erik Uno Malmberg Lahdessa täyttää 50 vuotta 22.2.54. Hän on syntynyt Hammarlandissa, mistä jo nuorukaisena koulunkäynnin keskeyttäen lähti kokeilemaan merimiehen ammattia, mutta päätyi kuitenkin lyhyehkön ajan kulluttua takaisin kotimaahan ja ryhtyi jatkamaan opintojaan. Vuonna 1928 hän valmistui insinööriksi. Samana vuonna hän muutti Viipurin Putkityö Oy:n palvelukseen suunnittelijaksi ja nimitettiin v. 1931 johtajaksi, mitä tointa hoiti talvisotaan saakka. Nykyiseen toimeensa hänet nimitettiin 15.7.1940. Putki ja Koneen siirryttyä saman vuoden lopulla Kymmin Osakeyhtiölle hän jäi edelleen tehtaan isännöitsijäksi. Hän on erittäin tarmokkaasti ja määrätietoisesti johtanut ja kehittänyt tehdasta, joka hänen johdolla onkin huomattavasti laajentunut, mistä seurauksena on ollut kokonaan uuden radiaattoritehtaan rakentaminen Heinolaan.

Isännöitsijä Malmbergin vapaa-ajan harrastuksiin kuuluvat lähinnä purjehdus, kalastus ja postimerkkeily.

Aivan näin vanhoillisella kannalla eivät asiat sentään enää ole ainakaan yleisesti katsoen. Naiset ovat aikoja sitten murtaneet aukkoja heitä ympäröivään muuriin — eräät miehet ovat heitä tässä puuhassa innokkaasti auttaneet —, ja pontevia naisia istuu jo lukuisissa johto- sekä lautakunnissa, jopa ministerin tuolillakin. Ovatpa jotkut rynnistäneet tässä edistyksellisessä innossaan niinkin pitkälle, että ovat melkein tyystin unohtaneet aitanpolun jo kotilieden. Hyvillä asioillakin on näet varjopuolensa, kuten me kaikki hyvin tiedämme.

Jättäkäämme kuitenkin nämä intoilijat rauhaan ja kertokaamme kultaisen keskitien kulkemisesta. Aiheen löydämme tästä meidän omasta tehdasmiljööstämme.

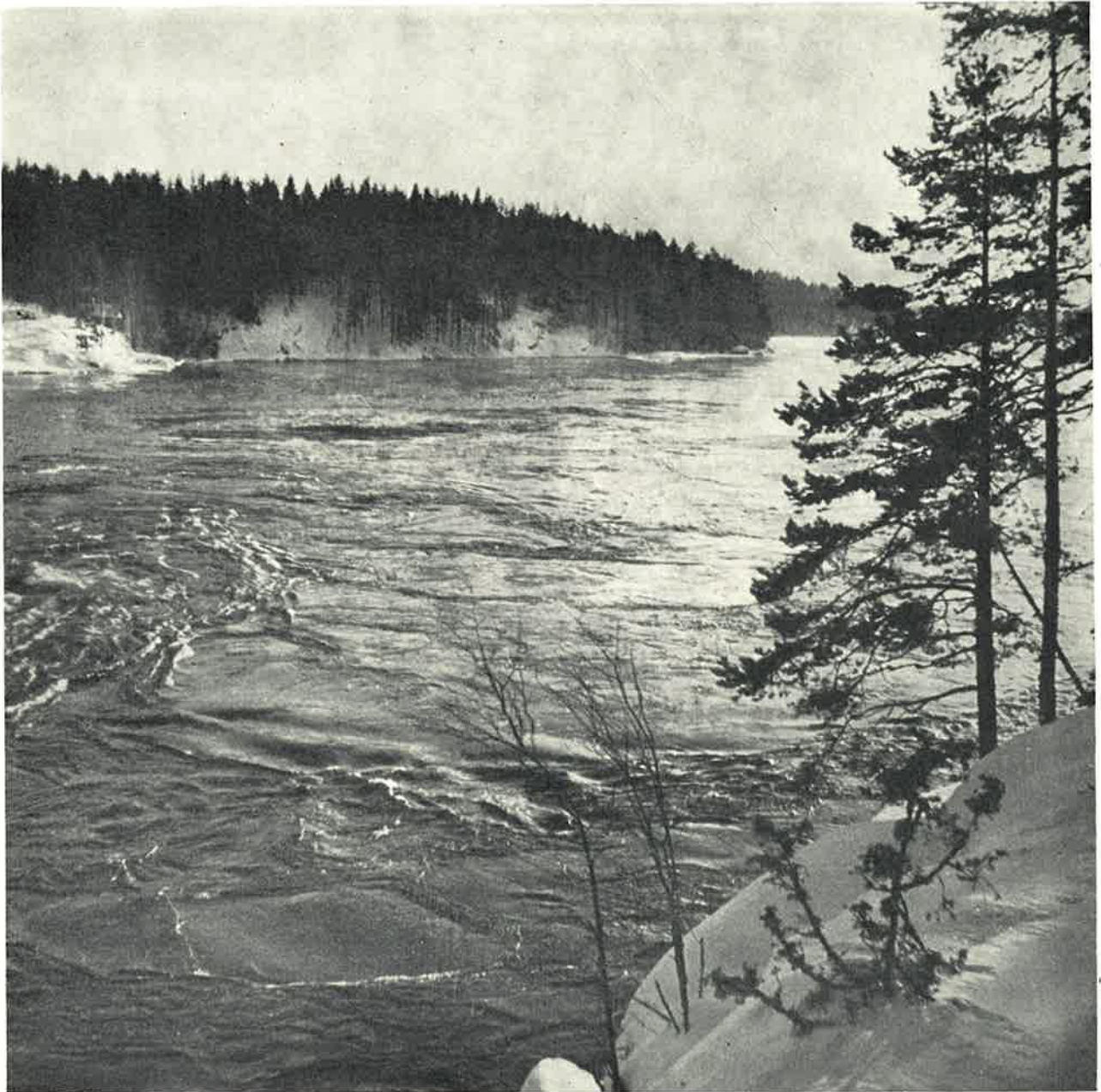
Täällä ajatellaan näistä asioista hyvin terveellä, tahtoisimme sanoa — talonpoikaisella tavalla. Tehtaalaisen vaimo on ennen kaikkea perheenäiti. Hän on kodin keskipiste. Hän pitää huolta miehestään ja lapsistaan, tekee parhaansa, jotta kodista tulisi viihtyisä, oma pesä. Usein koti saattaa olla pieni ja vaatimaton ja mahdollisuudet sen mukaiset, mutta silloinkin hänen taitavan ja uutteran kätensä jälki on selvästi näkyvissä.

Mutta unohtamatta tätä tärkeätä perheenäidin tehtäväänsä naisemme ovat myös yhteiskunnallisesti valistuneita. Heitä nähdään johtokunnissa, heitä on mukana yhdistyksissä ja heillä on myös omat yhdistyksensä, jotka ovat vähintään yhtä elinvoimaisia kuin miesten johdossa olevat. Ja milloin naiset päättävät panna toimeksi näyttelyn, myyjäiset tai jotakin muuta vastaavanlaista, he myös vievät suunnitelmansa väellä, voimalla ja taidolla läpi. Ei kaihdeta tehtävien vastaanottamista ja niiden suorittamista, kuten valittavan usein tapahtuu meidän miesten touhuissa. He kykenevät tulokselliseen yhteistyöhönkin, vaikka ovatkin naisia.

Eräs yhtiön sosiaalisen työn haara liittyy välittömästi tähän naisten toimintaan. Yhtiöläisnaisia varten on perustettu omia kerhoja. Heidän käytettävissään on kutomoita, heille järjestetään kursseja jne. Mutta tämä ohjelma pysyy puhtaasti "naisellisilla linjoilla". Kaikki tähtää kotikulttuurin kohottamiseen ja vaihtelun sekä virkistykseen aikaansaamiseen. Kaikkien taipumukset eivät näet sittenkään viittaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen toimintaan. Monella ei ole siihen aikaakaan, mutta mahdollisuus sentään kerran viikossa tai kahdessa pistäytyä omassa kerhossa toisten perheenäitien seurassa. Siellä sitten pohditaan yhteisiä asioita, joista ei suinkaan ole puutetta, katsellaan raina- ja filmiesityksiä ja osallistutaan itsekin ohjelman suorittamiseen. Näihin kerhoihin kokoonnutaan monikymmenpäisenä joukkona, joka on todistus niiden tarpeellisuudesta ja elinvoimaisuudesta. Kohokohdan muodostavat yhteiset juhlat ja retket pitkienkin matkojen päähän.

Varmaan jääräpää miehetkin nyökäyttävät hyväksyvästi tällaiselle naisten puuhailulle. Se koituu myös meidän miesten hyväksi.

T u o m o.

Kymi Lappakosken alajuoksulla aurinkoisena tammikuun päivänä.

